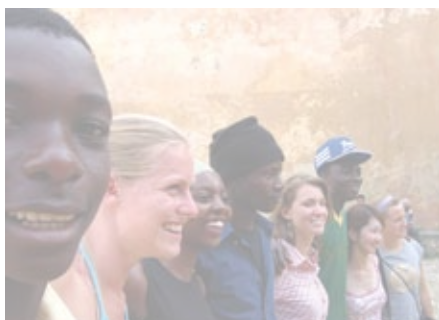

KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE!

Twoje pieniądze kształtują świat

Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych

Nazwisko

Imiona

Adres

Kraj

Telefon

E-mail

Autorki

Maria Huma (rozdział I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII)

Małgorzata Krzystkiewicz (rozdział IX)

Skład i łamanie

AR1900

Copyright © by Maria Huma (rozdział I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII) 2007

Copyright © by Małgorzata Krzystkiewicz (rozdział IX) 2007

Copyright © by Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć 2007

Kopiowanie jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła.

Więcej informacji: www.ekonsument.pl

Kraków 2007

Polska Zielona Sieć

Polska Zielona Sieć

ul. Sławkowska 26a

31-014 Kraków

www.zielonasiec.pl

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach programu Środki Przejściowe 2004. Za treść publikacji odpowiada Polska Zielona Sieć, poglądy w niej wyrażone nie odzwierciedlają w żadnym razie oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

Spis treści

Kupuj odpowiedzialnie!	7-18
Konsumpcjonizm – nowa religia mas?	19-24
Sprawiedliwy Handel	25-32
Ekoznaki czyli jak wybierać produkty przyjazne środowisku	33-38
3 R czyli: reduce, reuse, recycle	39-46
Żywność	47-54
Zmiany klimatu, CO ₂ i Ty	55-65
Woda – nasze wspólne dobro	66-70
Odpowiedzialny biznes	71-74

Kupuj odpowiedzialnie! – Twoje pieniądze kształtują świat

Kupując, ciągle wybieramy spośród różnych towarów, wypełniających przestrzeń wokół nas. Ale czy zdajemy sobie sprawę, że wybierając produkt, firmę czy logo wpływamy na kształt świata? Czy wiemy, że możemy przeciwstawić się bezmyślnemu rozdawaniu foliowych torebek w sklepie biorąc na zakupy własną torebkę np. płócienną? Zaopatrując się w lokalnych sklepach – oszczędzamy paliwo i wspieramy swych sąsiadów. Kupując jedzenie, warto pytać o żywność z gospodarstw ekologicznych. W ten sposób nie tylko chronimy środowisko, ale dajemy zarobić ekologicznym producentom, którzy dzięki temu mogą dalej inwestować w czyste, zdrowe technologie produkcji. Wybierając produkty Sprawiedliwego Handlu, wspieramy ubogich producentów z krajów Trzeciego Świata.

Nasze konsumenckie decyzje podejmowane podczas codziennych zakupów mogą decydować o losie ludzi, zwierząt, przyrody. Mogą wspierać działalność charytatywną, lokalny rynek, ekologiczne gospodarstwa rolne, lub też mogą być wykorzystane na działalność produkcyjną niszczącą środowisko, na okrutne traktowanie zwierząt, łamanie praw człowieka czy nawet na handel bronią. Jako konsumenci mamy prawo wyboru. Świadome korzystanie z tego prawa wiąże się jednak z odpowiedzialnością za skutki naszych decyzji, w tym za dalszą wędrówkę naszych pieniędzy. To nasze pieniądze sprawiają, że my, konsumenci, jesteśmy tak atrakcyjni dla wszystkich, którzy chcą coś sprzedać. Podobnie jak publiczność koncertów muzycznych głośnie oklaskami, konsumenci głośnie zakupami. Pieniądze działają jak głos wyborczy – kto zostanie wybrany – wygrywa, przegrani giną wskutek konkurencji rynkowej i bankrutują. Tak jak w wyborach – sztuka w tym, aby wybrać mądrze, bo od tego zależy nasze otoczenie, miasto, kraj w którym żyjemy. Okazują się więc, że podejmując zwykłe decyzje podczas codziennych zakupów, mamy realny wpływ na naszą planetę. To na nas spoczywa odpowiedzialność za kształt świata, w którym żyjemy, i w którym będą żyły nasze dzieci. Taka odpowiedzialność to podstawowe założenie zrównoważonego rozwoju, mające również odzwierciedlenie w Konstytucji RP.

Kupuj odpowiedzialnie!

Odpowiedzialne zakupy – co to znaczy?

Odpowiedzialne zakupy to zakupy świadome, mądre, etyczne. Kupując odpowiedzialnie, bierzemy pod uwagę konsekwencje naszych wyborów konsumenckich, zarówno w wymiarze społecznym, jak i środowiskowym.

Twoje codzienne zakupy

Decyzje podejmowane podczas zakupów, często robionych pośpiesznie w supermarkecie, zapadają zazwyczaj pod wpływem ceny, marki czy jakości produktu. Zawartość koszyka nie kojarzy nam się z wyborem, który ma wpływ na stan świata, w którym żyjemy. Tymczasem nasze codzienne zakupy mogą mieć bezpośredni wpływ nie tylko na nasze życie, ale również na stan środowiska przyrodniczego, a także życie innych ludzi.

Kupuj odpowiedzialnie!

- wybierasz się na zakupy? zrób listę – nie tylko nie zapomnisz, co Ci jest potrzebne, ale dodatkowo unikniesz impulsywnych wyborów
- na zakupy weź torbę wielokrotnego użytku – unikaj jednorazowych toreb plastikowych
- zapoznaj się dokładnie z etykietą wyrobu: poznaj jego skład i kraj pochodzenia, dowiedz się kto jest producentem
- wybieraj lokalne sklepy i producentów – w ten sposób oszczędzasz paliwo i redukujesz zanieczyszczenia, a także wspierasz swoich sąsiadów
- szukaj towarów ze znakami certyfikacji ekologicznej i Sprawiedliwego Handlu. Pytaj o takie produkty sprzedawców i zachęcaj do tego znajomych – to może skłonić sklepy do ich sprowadzania i sprzedaży
- unikaj kupowania produktów pochodzących z krajów znanych z brutalnego łamania praw człowieka, np. z Chin, Indonezji, Korei Północnej czy Birmy
- nie kupuj produktów testowanych na zwierzętach
- jeśli masz możliwość, wybierz towar bez opakowania lub w opakowaniu przyjaznym dla środowiska. W dużym stopniu zależy od tego ilość odpadów
- unikaj produktów i usług reklamowanych w sposób obrażający Twoją godność, np. dyskryminujących mniejszości społeczne

Kupuj odpowiedzialnie: UBRANIA

Często zmieniająca się i szybko rozpowszechniająca się moda młodzieżowa pociąga za sobą dynamiczny rozwój wielkich firm odzieżowych poszukujących tanich metod produkcji. Kupując sportową koszulkę z metką znanej marki może zdarzyć się, że będziemy wspierać dyktaturę lub finansować koncern wycinający lasy tropikalne, tudzież zmuszający swoich pracowników do pracy ponad siły. Reklamy sportowych ubrań produkowanych przez wielkie firmy przekonują nas, że ubierając się jak gwiazdy sportu, muzyki czy filmu, będziemy tak jak oni piękni i popularni i że nasza kondycja i zdrowie zależą jedynie od ubrań, które włożymy na siebie.

Wbrew znanemu powiedzeniu wygląd może świadczyć o człowieku, który kupując ubranie, przekazuje swoje pieniądze do dyspozycji firm odzieżowym. A te wykorzystują je w różny sposób...

Czy wiesz, że:

- Większość ubrań sportowych produkowanych przez znane, międzynarodowe firmy nie pochodzi z Europy czy Ameryki, ale powstaje w fabrykach krajów Trzeciego Świata. Pozwala to omijać europejskie i amerykańskie normy praw pracowniczych i ochrony środowiska.
- Firmy Nike i Adidas atakowane są m.in. przez międzynarodową sieć Clean Clothes Campaign, ze względu na tragiczną sytuację robotników pracujących kilkanaście godzin dziennie i opłacanych poniżej minimum socjalnego w fabrykach w Indonezji i Chinach.
- Według danych organizacji Global Exchange, płace wszystkich pracowników zatrudnionych przez firmę Nike w Indonezji stanowią 3% jej rocznego budżetu reklamowego – to znaczy, że płacąc za produkt płacisz przede wszystkim za jego reklamę.
- W niektórych krajach, np. w Chinach i Birmie, do produkcji odzieży wykorzystuje się obozy pracy i więzienia, w których przebywają również więźniowie polityczni karani za swoje przekonania, walkę o prawa człowieka lub wyznawaną religię. Prawa robotników do zrzeszania się w związkach zawodowych są tłumione, a niekiedy zakazane (Chiny, Indonezja).
- Produkcja tekstyliów w krajach ubogich odbywa się często w skandalicznych warunkach ochrony środowiska. Skutkuje to skażeniem powietrza, wód, gleby, naraża ludzi i zwierzęta na kontakt z toksycznymi substancjami.
- Aby wyprodukować jedno futro, trzeba specjalnie w tym celu zabić od kilkunastu do kilkudziesięciu zwierząt. Lisy i szynszyle całe swoje życie spędzają sfłoczone w ciasnych, drucianych klatkach, po czym zabijane są przez zagazowanie, porażenie prądem, łamanie karku.

Kupuj odpowiedzialnie!

- kupuj ubrania uszyte w Polsce
- unikaj kupowania ubrań wyprodukowanych w krajach znanych z brutalnego łamania praw człowieka (Birma, Indonezja, Chiny) – na etykiecie znajdziesz informację, gdzie zostały one wyprodukowane
- nie wyrzucaj swoich starych ubrań, puść je w obieg (np. wrzuć do pojemnika PCK)
- szanuj swoje ubrania, nie majsterkuj przy samochodzie i nie przesadzaj kwiatków w swoich najlepszych ciuchach
- stare ubrania wracają do mody! Sprawdź swoją szafę, być może niczego nowego nie musisz kupować
- ogromny wybór dobrej jakości ubrań znajdziesz w sklepach z odzieżą używaną
- wybieraj produkty z tkanin naturalnych: lnu, juty
- nie kupuj futer

Warunki pracy

Przemysł odzieżowy na Haiti

Maria szyje koszule w fabryce na Haiti. Choć pracuje po 10 godzin dziennie, zarabia tak mało, że żyje na skraju nędzy. Nie jest w stanie zapewnić odpowiedniego wyżywienia swym dzieciom, które piją wodę z cukrem, aby zaspokoić głód. Jeżeli zbyt często w trakcie pracy wychodzi do toalety, jej pensja jest obniżana. Warunki pracy w fabryce są skandaliczne. Maria boi się wstąpić do związku zawodowego, gdyż jej znajomy został za to zwolniony.

Praca dzieci w Hondurasie

Wendy, 15-lątka z Hondurasu, przedstawiła relację ze swej pracy Kongresowi USA. Zaczęła pracę w wieku 13 lat, szyjąc spodnie wraz z setką innych nastolatków. „Czasem trzymali nas w pracy przez całą noc. Kierownik krzyczał i kazał pracować szybciej. Czasem szytym ubraniem rzucał mi w twarz albo chwycił mnie i popychał. Czasem dotykał dziewczyny. Udając, że to zabawa, łąpał nas za nogi. Wielu z nas chciało chodzić do szkoły wieczorowej, ale nie mogliśmy, bo oni cały czas trzymali nas dłużej w pracy.”

Piłki sportowe z Pakistanu

Tysiące dzieci traci bezpowrotnie dzieciństwo, szyjąc w warunkach niewolniczych piłki sportowe. Nie mają szans na naukę ani zabawę. Zatrudnianie dzieci do szycia piłek jest bardzo powszechne, zwłaszcza w Pakistanie i Indiach. Raport Międzynarodowej Organizacji Pracy z roku 2000 podaje, że w ten sposób

pracuje ponad 15 tysięcy dzieci w Pakistanie (największy producent piłek futbolowych) i około 10 tysięcy dzieci w Pendżabie w Indiach. Większość z nich nie dostaje wynagrodzenia. Wiele cierpi na zaburzenia wzroku, bóle stawów, pleców i karku. Mają poranione, a nawet zdeformowane palce. Zwykle nie są leczone, mogą więc cierpieć na te dolegliwości całe życie. Dzieci szyjące w czasie wolnym od nauki nie mogą się

skoncentrować w szkole na skutek zmęczenia i braku czasu na sen i relaks. Szycie piłek zaczynają już w wieku pięciu lat. Natężenie pracy jest bardzo duże. Sześciolatek, które nie chodzą do szkoły, spędzają w pracy 7,5 godziny dziennie, 13-latkowie – 9 godzin. Te, które dodatkowo się uczą, są jeszcze bardziej obciążone: 9 godzin w wieku 6 lat i 11 godzin w wieku 13 lat. W nocy szyje piłki 25% dzieci nie uczących się i 14% uczących się. Prawie 50% nie uczących się oraz niemal 33% uczących się ma problemy zdrowotne. Średnia dzienna stawka dla dorosłego mężczyzny, który szyje piłki, wynosi około 20 rupii (poniżej 50 centów), co stanowi mniej niż 1/3 obecnie obowiązującej płacy minimalnej (63 rupie dziennie). Dzieci zarabiają jeszcze mniej.

Produkcja dywanów w Azji

Pięcioletni Santosh z Indii bawił się z kolegami, gdy grupa mężczyzn podjechała do nich jeepem i powiedziała, że zabierze ich na film. Wywieźli dzieci do odległego o 700 km Allahabadu i sprzedali jako niewolników. Santosha zamknięto. Nie dostał jeść, dopóki nie zaczął pracować. Codziennie przez 9 lat tkął dywany, pracując bez przerw od 4 rano do 11 w nocy. Za pracę nigdy mu nie płacono. Gdy się skaleczył, nadzorca zeszkrobał główki zapalek, wsypał do rany i podpalił, by krew nie plamiła dywanu. „Po uwolnieniu Santosh był niemal wyczerpany z wszelkich uczuć” – powiedział Pharis Harvey, dyrektor Międzynarodowej Fundacji Praw Pracy i Edukacji. „Dzieci pracują w potwornych warunkach, w wilgotnych jamach koło warsztatu tkackiego. Często nie ma tam wody, a jedzenie składa się z kilku ciabattów (placków pszennych), cebuli i soli. Powszechnie głodzi się dzieci, by nie zasypiały i mogły dłużej pracować. Mali niewolnicy często śpią na ziemi obok warsztatów lub w szopach. Po 10-14 godzinach pracy muszą jeszcze uprzątnąć szopy i przygotować warsztat na następny dzień.” – mówi jeden z działaczy. Dzieci pracują aż do okresu dojrzewania. Cierpią z powodu głębokich skaleczeń narzędziami tkackimi. Pył z wełny powoduje choroby płuc, a złe oświetlenie niszczy wzrok. W Azji przy produkcji dywanów pracuje niewolniczo około miliona dzieci: 200-300 tysięcy w Indiach, 500 tysięcy w Pakistanie i 200 tysięcy w Nepalu.

źródło: na podstawie doniesień BBC i organizacji antyniewolniczych oraz www.globalmarch.org, www.iabolish.com

Kupuj odpowiedzialnie: KOSMETYKI

Kosmetyki są postrzegane jako symbol zamożności i luksusu. Reklamy przekonują nas o niepowtarzalności i oryginalności zapachów perfum, potrafiących zmienić kopciuszka w księżniczkę. Stanowi to uzasadnienie horrendalnych cen perfum, które musimy płacić, aby osiąść magię zawartą w niewielkiej buteleczce. Jednak niewiele osób wie o tym, że najdroższym elementem takiego zakupu jest właśnie piękne opakowanie. Pachnąca zawartość jest w gruncie rzeczy tylko dodatkiem do akcji marketingowej.

Czy wiesz, że:

- Przemysł kosmetyczny wykorzystuje do produkcji perfum ponad 6000 związków chemicznych. Tylko połowa z nich to aromaty zapachowe – reszta to uzupełniające sztuczne substancje.
- Większość światowych firm kosmetycznych, m.in. Colgate-Palmolive, Glaxo Smithkline, S.C. Johnson, L'Oreal, Procter and Gamble, Unilever atakowana jest przez organizacje obrony zwierząt (m.in. PETA) za testowanie produktów na zwierzętach, pomimo istnienia alternatywnych bezpiecznych metod testowania (np. testy na sztucznie hodowanych kulturach komórkowych lub tkankach, symulacje komputerowe czy badania kliniczne).
- Podczas testów cierpią i giną dziesiątki milionów królików, myszy czy kotów rocznie. Zakraplane szampony wypalają oczy królikom, a toksyczne substancje wprowadzane do ran powodują śmierć w męczarniach.
- Jako dodatki zapachowe, niektóre perfumy zawierają składniki pozyskiwane przy cierpieniu zwierząt: piżmaków, kotów czy wielorybów.

Kupuj odpowiedzialnie!

- wybieraj kosmetyki produkowane z naturalnych surowców
- kupuj kosmetyki nie testowane na zwierzętach

Kupuj odpowiedzialnie:

PŁYNY DO MYCIA NACZYŃ I CHEMIA DOMOWA

Naczynia myjemy codziennie. Reklamy wciąż i wciąż przekonują nas, że niewidoczne bakterie, wirusy czy chorobotwórcze grzyby czają się wszędzie. A naszym obowiązkiem jest je skutecznie zlikwidować. Używamy więc coraz silniejszych i skuteczniejszych środków czystości myśląc, że w ten sposób uchronimy siebie i bliskich. Ale czy myjąc naczynia możemy być pewni, że jednocześnie nie zanieczyszczamy Ziemi i nie szkodzimy samym sobie?

Czy wiesz, że:

- Czynnikiem aktywnym płynu do mycia naczyń i innych detergentów (proszków do prania, mleczek i płynów czyszczących) są środki powierzchniowo czynne. Mogą one być produkowane na bazie olejów roślinnych (np. kokosowego) lub w procesach petrochemicznych. Produkty petrochemiczne rozkładają się dużo wolniej, co jest jedną z przyczyn zanieczyszczenia rzek i zbiorników wodnych.
- Detergenty i środki czystości używane w domu emitują do atmosfery zawarty w sobie chlor. Emisja związków chloru jest w dużej mierze odpowiedzialna za dziurę ozonową.
- Prawie w każdym domowym środku czystości znajdują się składniki trujące. Detergenty i wybielacze mogą wywoływać choroby, nawet jeśli ich niewielka ilość zostanie wchłonięta do organizmu.

Kupuj odpowiedzialnie!

- stosuj proszki bezdetergentowe lub z detergentami rozkładającymi się w środowisku
- nie używaj preparatów do mycia naczyń i szorowania – aby dobrze umyć naczynia, najczęściej wystarczy czysta, ciepła woda. Do naczyń tłustych, zamiast zgubnych dla środowiska produktów przemysłu chemicznego, wybieraj płyny pochodzenia naturalnego
- kupuj zagęszczone koncentraty, które rozcieńcza się wodą lub stosuje w małych ilościach. Są one bardziej ekonomiczne w użyciu, a jednocześnie oszczędzają zasoby naturalne, m.in. poprzez bardziej efektywny transport i pakowanie

Kupuj odpowiedzialnie: KOMPUTERY

Mało kto nie ma dziś dostępu do komputera. Jednak wkrótce po zakupie nasz sprzęt staje się przestarzały. Wszechobecne reklamy i docierająca do nas ze wsząd moda na coraz to szybsze, lepsze, większe albo mniejsze (w zależności od sprzętu) modele uczyniła z nas technomaniaków nie mogących się oprzeć nowościom. Ale czy na pewno kupując nowy udoskonalony model będziemy korzystać ze wszystkich jego dobrodziejstw? Czy może jednak mega szybki komputer z dwoma procesorami, kartą graficzną najwyższej jakości, kamerą i 19-calowym monitorem nadal nam będzie służył głównie do pisania, surfowania po Internecie i odbierania e-maili?

Czy wiesz, że:

- Podczas produkcji komputerów generowane jest mnóstwo odpadów, w większości materiałów toksycznych. W USA toksyczne odpady transportuje się do Azji, gdzie stają się one przyczyną poważnego zanieczyszczenia środowiska i problemów zdrowotnych tamtejszych mieszkańców.

W ten sam sposób pozbywają się odpadów państwa europejskie, tyle że dzieje się to nielegalnie.

- Badania przeprowadzone niedawno w Szkocji wykazały zwiększoną ilość zachorowań na raka i przypadków przedwczesnej śmierci wśród pracowników jednej z firm produkującej półprzewodniki do komputerów.
- Zgodnie z zeszłorocznym raportem organizacji CAFOD w krajach takich jak Tajwan nagminnie łamane są prawa pracowników wytwarzających sprzęt elektroniczny. Stawki, które otrzymują są daleko poniżej legalnego minimum, zmuszani są oni także do pracy po godzinach.

Kupuj odpowiedzialnie!

- zanim kupisz nowy komputer, dokładnie przemyśl czy naprawdę jest Ci on potrzebny, może to tylko nowa moda, chęć zdobycia prestiżu lub „niewypadnięcia z obiegu” skłoniła Cię do tego
- jeżeli nie planujesz wykonywać skomplikowanych operacji, zastanów się czy nie warto kupić używany sprzęt – będzie to mniej kosztowne zarówno dla Ciebie jak i środowiska naturalnego
- jeśli jednak stajesz przed koniecznością kupienia nowego komputera, rozważ dokładnie jego markę. Jedną ze stron internetowych promujących odpowiedzialną konsumpcję (www.ethiscore.org) wymienia jako marki, które osiągnęły najlepsze wyniki w 2005 roku: Evesham PC, MESH Computers, Viglen PCs, Time oraz Tiny PCs. Wśród marek, których odpowiedzialny konsument powinien unikać, znalazły się Toshiba, Apple i Sony
- kupuj energooszczędny sprzęt opatrywany odpowiednimi oznaczeniami, takimi jak amerykańska Energy Star, unijna Margerytka, niemiecki Błękitny Anioł czy szwedzkie TCO
- nie pozbywaj się swojego starego sprzętu. Oddaj go koledze, do szkoły lub potrzebującym
- jeśli jednak nie masz komu go oddać lub sprzęt się nie nadaje już do użytku, poddaj go recyklingowi. Pamiętaj, że zgodnie z nową ustawą o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, gdy kupujesz nowy produkt elektryczny lub elektroniczny, sprzedawca ma obowiązek nieodpłatnie przyjąć od Ciebie stary, a następnie poddać go procesom przetwarzania, odzysku lub unieszkodliwiania

Kupuj odpowiedzialnie: PALIWO

Tankując benzynę niewiele myślimy o jej pochodzeniu. Tymczasem sposób jej pozyskania mógł spowodować zagładę całych ekosystemów, śmierć ludzi, zanieczyszczenie środowiska spowodowane katastrofami tankowców. Oglądając brudne od ropy naftowej wybrzeże Francji czy Hiszpanii nie łączymy tego z naszą wizytą na stacji benzynowej, a jednak...

Reklamy głoszą: samochód czyni Cię szczęśliwym i wolnym, zawiezie Cię pustą drogą na łono natury. Niestety rzeczywistość znacznie odbiega od świata reklamy. Korzystając z samochodów niszczymy nieświadomie naturę i przyczyniamy się do nieszczęścia innych ludzi. Czy jesteśmy na to skazani, czy też mamy jakiś wybór?

Czy wiesz, że:

- Wydobycie ropy naftowej powoduje zanieczyszczenia gruntu, wód i powietrza.
- Instalacje wiertnicze wymagają karczowania wielkich połaci lasów, zajmują ogromne obszary pustyń i ziemi, co pociąga za sobą konieczność przesiedlania ludzi, a często odbywa się to wbrew ich woli.
- Koncerny paliwowe Shell i Chevron prowadzące działalność m.in. w Nigerii, są oskarżane przez międzynarodowe organizacje (np. Greenpeace) o ogromne zniszczenia środowiska oraz tragedię żyjącego tam plemienia Ogoni. Protesty ludności zostały tam brutalnie stłumione. Szczególnie oporni zostali skazani na karę śmierci. Ponad 2000 przedstawicieli lokalnych plemion zginęło w potyczkach z armią, broniącą interesów koncernów paliwowych. Podobne oskarżenia, ale dotyczące innych terenów, padają również pod adresem koncernów Exxonmobil, Total, Esso i BP.
- Koncerny paliwowe tworzą wielkie grupy nacisku na rządy państw, prowadząc antyekologiczny lobbing. Było to jednym z powodów nie podpisania przez rząd USA protokołu z Kioto, ograniczającego emisję gazów cieplarnianych.
- Liczba śmiertelnych ofiar spalin samochodowych przekracza liczbę ofiar wypadków. We Włoszech stwierdzono, że spaliny samochodowe są przyczyną co najmniej 4,7% wszystkich zgonów ludzi powyżej 30 roku życia i około 30% chorób układu oddechowego u dzieci do 15 roku życia.

Kupuj odpowiedzialnie!

- wybieraj rower lub komunikację zbiorową (autobus, pociąg)
- zamiast jeździć samochodem – spaceruj. To zdrowe!
- rozważ możliwość wspólnego podróżowania do szkoły z przyjaciółmi – nie będą oni musieli używać własnych samochodów, a Tobie podróż minie w miłej atmosferze
- tankuj benzynę bezołowiową

Kupuj odpowiedzialnie: NAPOJE

Uwielbiamy napoje gazowane. Ich reklamy przekonują nas, że zaspokajając nimi pragnienie staniemy się bardziej wolni, atrakcyjni czy powabni. Obiecują smak tropikalnego raję, przyływ fantazji i doskonałe samopoczucie już po dwóch łykach. Tymczasem pijąc kolorowe napoje w butelkach i puszkach, w jednej szklance spożywamy przeciętnie 15 łyżeczek cukru, zmieszanych z wodą, różnymi kwasami, kofeiną i sztucznymi domieszkami chemicznymi.

Czy wiesz, że:

- Jedna butelka napoju gazowanego zaspokaja połowę dziennego zapotrzebowania energetycznego człowieka. Nadmiar cukru prowadzi do chorób zębów i innych problemów zdrowotnych.
- Kwasy zawarte w napojach chłodzących (obecne również w wersji light – bez cukru) są przyczyną – podobnie jak cukier – próchnicy i uszkodzeń szkliwa zębów.
- Nie tylko cukier i kwasy zawarte w napojach szkodzą zdrowiu. Kofeina, obecna np. w coca-coli, powoduje nadpobudliwość oraz bezsenność.
- Badania wykazały, że sztuczne dodatki, takie jak konserwanty, aromaty czy barwniki są źródłem wielu chorób (np. kamicy nerkowej).
- Według statystyk ekonomicznych, blisko 80% koncentratu pomarańczowego produkują wielkie koncerny, posiadające własne plantacje w Ameryce Południowej – są one często krytykowane przez międzynarodowe organizacje ekologiczne za łamanie praw pracowniczych i obchodzenie przepisów ochrony środowiska.
- Według raportów Human Rights Watch, na plantacjach bananów w Hondurasie masowo wykorzystywana jest praca dzieci – 10, 12-latkę zmuszane są do pracy ponad siły, nierzadko po kilkanaście godzin na dobę.
- Napoje gazowane są najczęściej dostępne w opakowaniach aluminiowych, plastikowych lub kartonach wielowarstwowych. Większość tych opakowań nie jest przetwarzana.
- Wyprodukowanie 1 tony aluminium pochłania tyle energii, ile zużywa w ciągu roku 20 rodzin i jest źródłem toksycznych emisji i odpadów, a jego recykling także nie jest obojętny dla środowiska. Produkcja szkła wymaga 15 razy mniej energii!

Kupuj odpowiedzialnie!

- przed zakupem napoju najlepiej sprawdź jego skład na etykiecie. Wiele firm reklamuje swe produkty jako zdrowe i naturalne, ale często są to mrożone koncentraty rozcieńczone wodą
- kupuj soki i napoje z krajowych owoców – w ten sposób oszczędzasz paliwo i redukujesz zanieczyszczenia, a także dajesz miejsca pracy
- świeży sok zrobiony w domu nie zawiera konserwantów czy kwasu fosforowego i jest zdecydowanie smaczniejszy i zdrowszy niż sklepowy odpowiednik. Nie był też koncentrowany, zamrożony, pasteryzowany i transportowany przez pół świata
- unikaj napojów w butelkach plastikowych, puszkach aluminiowych i kartonach
- wybieraj napoje w butelkach szklanych, najlepiej wielokrotnego użytku. Butelka zwrotna to najbardziej ekologiczny i ekonomiczny rodzaj opakowań. Jedna butelka jest używana przeciętnie 20 razy, a wydane na nią pieniądze możesz otrzymać z powrotem

Kupuj odpowiedzialnie: ZABAWKI

Reklamowane zabawki gwarantują dobrą rozrywkę, mile spędzony czas, rozwój dzieci. Pomimo, że kolorowe projekty często powstają w europejskich czy amerykańskich pracowniach, produkcja odbywa się w krajach azjatyckich. Pracownicy fabryk zabawek, często również dzieci, za głodową pensją pracują po kilkanaście godzin dziennie, także w nocy. Im zabawki na pewno nie będą kojarzyć się z dobrą zabawą.

Czy wiesz, że:

- Siedemnastoletni robotnicy chińskich fabryk zabawek pracujący na 11-godzinnych zmianach zarabiają kilkanaście dolarów miesięcznie.
- Chiny będące największym potentatem produkcji zabawek, są krajem gdzie na masową skalę wykorzystywana jest przymusowa praca więźniów obozów pracy, w tym więźniów politycznych. Wielu zachodnich producentów lokuje w tym kraju swoje fabryki.
- Częste wypadki w azjatyckich fabrykach zabawek są wynikiem fatalnych warunków pracy, bez zachowania standardów bezpieczeństwa i wymogów BHP. Niskie wymogi ochrony pracowników stawiane przez prawo państw ubogich są chętnie wykorzystywane przez firmy zachodnie, które nie mogłyby liczyć na taką pobłażliwość we własnych krajach.
- PCV stosowane do produkcji niektórych zabawek jest toksyczne, zarówno podczas produkcji, jak i użytkowania. Dodatki chemiczne stosowane w PCV mogą być wypłukiwane gdy dziecko weźmie zabawkę do ust. A małe dzieci bardzo lubią gryźć swoje zabawki...

Kupuj odpowiedzialnie!

- kupuj zabawki wykonane w Polsce
- unikaj kupowania zabawek wyprodukowanych w krajach znanych z brutalnego łamania praw człowieka
- kupując zabawkę zwróć uwagę z czego jest wykonana – unikaj PCV. Na rynku jest wiele ładnych i kształtujących rozwój dziecka zabawek drewnianych
- wybieraj zabawki trwałe, które będą służyć dziecku długo
- gdy zabawka już się dziecku znudzi lub z niej wyrośnie – oddaj ją znajomym lub przekaz do domu dziecka – niech dalej cieszy innych

Zadanie domowe

Przez co najmniej tydzień przyglądaj się dokładnie kupowanym przez Ciebie produktom – zwłaszcza informacjom zamieszczonym na ich opakowaniu. W odpowiednią kolumnę tabeli wpisz produkty, jakie kupiłeś/kupiłaś (np. mleko) i wstawiaj X („krzyżyk”), jeżeli produkt posiada wymienioną w tabeli cechę. Im więcej „krzyżyków”, tym bardziej odpowiedzialne są Twoje zakupy. Jeżeli będziesz miał/miała problem z oceną oznaczeń znajdujących się na produktach, zajrzyj do kolejnych rozdziałów. Do dzieła!

Produkty, które kupiłeś/kupiłaś		produkt został wyprodukowany lokalnie lub w Polsce	produkt nie został wyprodukowany w krajach znanych z brutalnego łamania praw człowieka	produkt nie był testowany na zwierzętach	produkt posiada certyfikat Sprawiedliwego Handlu	produkt posiada certyfikat rolnictwa ekologicznego	opakowanie produktu nadaje się do ponownego wykorzystania czyli recyklingu	opakowanie zostało wyprodukowane z surowców pochodzących z recyklingu	produkt nie posiada zbędnego opakowania (np. styropianowej tacki w przypadku owoców i warzyw)	opakowanie produktu jest stosunkowo nieszkodliwe dla środowiska (np. butelka szklana)	produkt nie zawiera sztucznych dodatków (konserwantów, barwników, stabilizatorów, etc.)	produkt bądź jego składniki nie są genetycznie zmodyfikowane
1.	spożywcze											
2.												
3.												
4.												
5.												
6.	kosmetyczno-higieniczne											
7.												
8.												
9.												
10.												
11.	inne											
12.												

Zobacz więcej:

www.ekonsument.pl

[strona naszej kampanii „Kupuj odpowiedzialnie!”]

www.mlodykonsument.pl/shared/upload/editor/Dobre%20zakupy.pdf

[poradnik „Dobre zakupy”, czyli analiza wybranych grup produktów pod kątem odpowiedzialnej konsumpcji]

www.efte.org

[świadoma konsumpcja z grupą eFTe]

www.zielonemigdaly.pl

[ciekawostki ze świata ekologicznych zakupów]

www.ethicalconsumer.org

[brytyjska organizacja promująca etyczną konsumpcję]

www.coopamerica.org

[Responsible Shopper – wszystko o firmach]

www.cleanclothes.org

[tu znajdziesz informacje o warunkach pracy przy produkcji odzieży]

www.globalnepoludnie.pl

[więcej o globalnym Południu]

Konsumpcjonizm – nowa religia mas?

Konsumpcjonizm

Konsumpcjonizm – pojęcie ukute w 1925 roku przez Samuela Straussa, dziennikarza, który zajmował się również filozofią polityczną. Według Straussa polegał on na angażowaniu się ludzi w rosnącą produkcję i konsumpcję towarów. Standardowi życia podporządkowano wszelkie inne wartości. Kiedyś biznes starał się dać ludziom to, czego potrzebowali. Teraz kładzie nacisk na zmuszanie konsumentów, aby chcieli i „potrzebowali” tego, co produkuje i sprzedaje. W poszukiwaniu nowych towarów i usług zerwano z tradycją. Biznes obchodzi jedynie standaryzacja, masowa produkcja i masowa dystrybucja, a w ludziach widzi niewiele więcej niż jednostki tworzące masę czy masowych konsumentów.

Ćwiczenie

Jeszcze żadna idea nie osiągnęła tak totalnej dominacji nad ludzkością jak konsumpcjonizm, pisze „The Observer”. Jej nieodparta atrakcyjność pozbawia jej wyznawców rozumu i zdrowego rozsądku. Stworzyła wielkie nierówności i stanowi zagrożenie dla samej tkanki społecznej. Jej wpływ jest znacznie potężniejszy niż jakiegokolwiek religii, dociera do każdego zakątka świata.

Staliśmy się pokoleniem maniaków zakupów. Reklamy bombardują nas z każdego medium, przekonując, że im więcej kupimy, tym szczęśliwsze będzie nasze życie. Robienie zakupów kojarzy się nam z rozrywką, spełnieniem i manifestacją własnej tożsamości. Niestety, tak rozbuchana konsumpcja powoli zabija naszą planetę. Nie wystarczy przerzucić się na produkty „etyczne” lub „zielone”, trzeba po prostu kupować mniej.

Statystyczny Brytyjczyk co siedem tygodni wyrzuca śmieci ważące tyle samo co on sam. Jeśli całe sześć miliardów ludzi na Ziemi konsumowałoby w tym samym tempie, potrzebowałibyśmy dwóch dodatkowych planet takich jak Ziemia, aby zapewnić im niezbędną energię, ziemię uprawną, wodę i surowce naturalne.

Dawniej tylko elity oddawały się nadmiernej konsumpcji. Dziś stało się to przywilejem mas. Na świecie aż 1,5-2

mld osób kupuje więcej, niż naprawdę potrzebuje. Już dawno zakupy przestały być pozyskiwaniem towarów niezbędnych do przeżycia, a stały się powszechnym sposobem spędzania wolnego czasu, terapią antystresową i główną przyjemnością w życiu wielu ludzi. Znane marki pozwalają nam stać się kimś innym, identyfikować się z ich prestiżem. Prawda jest jednak taka, że jesteśmy nadal tylko sobą, a jedyna zmiana polega na tym, że mamy ochotę na następną markową rzecz, bo poprzednia już nam się opatrzyła.

Kapitalizm nie będzie w stanie dalej poszerzać zasięgu modelu gospodarki konsumpcyjnej, bo już teraz zagraża ona systemowi, który utrzymuje nas przy życiu. Jeśli konsumpcjonizm objąłby większe rzesze ludzkości, nastąpiłaby katastrofa. Zdaniem doradcy brytyjskiego rządu Jonathona Porritta nie mamy innego wyjścia, jak mniej konsumować i narzucić sobie pewną ascezę.

Niektórzy już to zrozumieli. Powstają stowarzyszenia świadomych osób, które chcą nałogowi zakupów wypowiedzieć wojnę. Wśród nich amerykański ruch Froogles, który umożliwia zainteresowanym darmową wymianę przez internet niepotrzebnych już rzeczy. Organizacja Buy (Less) zachęca do oddawania pieniędzy na cele charytatywne i wydawania mniej na zakupy. Od 1993 r. w listopadzie obchodzimy już w 55 krajach dzień bez zakupów. W 2005 r. w San Francisco powstała grupa The Compact propagująca ograniczenie marnotrawstwa i liczby niepotrzebnych rzeczy. Dzięki internetowi osoby o podobnych poglądach na konsumpcjonizm mogą się organizować i wymieniać doświadczeniami. Ich liczba rośnie. Odnoszą się krytycznie do inicjatyw takich, jak popierana przez muzyka z U2 Bono akcja Red, których podstawowym celem jest zachęcanie ludzi do wydawania większych kwot pieniędzy, tak aby część z każdego zakupu przeznaczyć na szlachetne cele. Argumentują, że naszym odruchem powinno stać się kupowanie jak najmniej, wyłącznie rzeczy koniecznych. Jeden z rozmówców „Observera” uważa, że jeśli w ogóle istniał złoty wiek ludzkości, czyli okres dobrobytu największego i o największym zasięgu, to objął on ostatnie 50 lat. Aby przedłużyć dobre czasy, trzeba będzie zastosować technologie w taki sposób, aby umożliwiły nam kontynuację prosperity ze znacznie mniejszymi kosztami dla środowiska.

Agnieszka Mitraszewska, „Gazeta Wyborcza”, 17.04.2007,

źródło: www.gospodarka.gazeta.pl

Przeczytaj tekst i zastanów się:

1. Czy konsumpcjonizm stał się nową religią mas także w Polsce?
2. Jak sądzisz, dlaczego według autorki tekstu rozwiązaniem powszechnie panującego konsumpcjonizmu nie jest tylko kupowanie towarów „etycznych” czy „zielonych”, ale przede wszystkim ograniczenie konsumpcji?
3. W jaki sposób ograniczenie zakupów może wpłynąć na polepszenie stanu środowiska i jego poszczególnych elementów: ziemi, wody, powietrza?

4. Czym dla Ciebie jest robienie zakupów: zwykłą czynnością zaspokajającą podstawowe potrzeby, sposobem na świetnie spędzony czas z przyjaciółmi, sposobem na walkę z nudą i brakiem aktywności, czy może – jak pisze autorka – terapią antystresową?
5. Polska nie jest krajem biednym, ale także nie należy do najbogatszych. Czy walka z nadmierną konsumpcją ma w Polsce sens i nie jest tylko zmuszaniem biednej części społeczeństwa do jeszcze większej ascezy zakupowej?
6. Jak Twoim zdaniem należy w Polsce propagować ideę nieulegania szaleństwu zakupów i kupowania mniejszej ilości towarów?

Hiperkonsumpcja

Nie ma wątpliwości co do tego, że Amerykę Północną i Europę Zachodnią w coraz większym stopniu charakteryzuje zjawisko, które można obecnie nazwać „hiperkonsumpcją” bądź „nadkonsumpcją”. W najszerszym sensie hiperkonsumpcja to forma konsumpcji angażująca zdecydowaną większość społeczeństwa. Ilość pieniędzy, jaką poszczególne osoby mogą przeznaczyć na konsumpcję, jest bardzo różna, ale dziś konsumentem jest każdy z nas. Bogaci mogą kupować drogie przedmioty, zaś ci dysponujący skromniejszymi środkami zadawalają się tanimi imitacjami, ale kupują wszyscy. Masowa konsumpcja charakteryzuje świat zachodni w jeszcze innym sensie: ludzie są skłonni wydawać na dobra i usługi konsumpcyjne większość, a nawet całość dostępnych środków. W wielu przypadkach nie wystarczają im już wszystkie dostępne pieniądze, dlatego coraz częściej dają się nakłonić do zaciągania coraz większych długów. Także Polacy coraz częściej żyją na kredyt. I choć nasze zadłużenie nie jest tak duże jak zadłużenie Amerykanów, Niemców czy Hiszpanów, według dostępnych prognoz w niedługim czasie się to zmieni. Wielkie, bezustannie rosnące kwoty stanowią pożyczki na zakup mieszkań i domów, kredyty na kupno samochodu i zadłużenie na kartach kredytowych. Coraz więcej osób nie może spłacić swoich długów.

„Nowy konsumpcjonizm doprowadził do tego, iż w klasie średniej pojawiło się coś w rodzaju masowego szastania pieniędzmi (...) liczni Amerykanie mówią, że wydają więcej niżby chcieli, i więcej, niż mają. Że sobie nie zdają sprawy z tego, ile wydają, i że to przekracza granice finansowego rozsądku. I że stosują takie sposoby wydawania pieniędzy, które przynoszą im szkodę – wszystkie razem, a pewnie i każdy z osobna. Z codzienną presją nowego konsumpcjonizmu przeciętny Amerykanin radzi sobie za pomocą szastania pieniędzmi.”

George Ritzer „Magiczny świat konsumpcji”,
Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2001

Świątynie konsumpcji

Wszyscy tkwimy w kulturze masowego konsumpcjonizmu. Kupujemy coraz więcej i więcej. Niebagatelną rolę w tym zbiorowym szaleństwie odgrywają miejsca, w których to robimy. Aby wciągnąć nas w swe paszcze muszą one oferować – lub raczej sprawiać wrażenie, że oferują – coraz to bardziej magiczne, fantastyczne i urzekające formy, sposoby, style i przedmioty konsumpcji. Dlatego George Ritzer, autor książki „Magiczny świat konsumpcji” określa je mianem „świątyni konsumpcji”. Patrząc na nasze polskie realia, miejscami tymi są przede wszystkim bary szybkich dań, centra handlowe, multikina, parki rozrywki i hipermarkety. Świątyniami konsumpcji w mniej dosłownym znaczeniu stały się także takie formy sprzedaży jak telezakupy, sprzedaż wysyłkowa i Internet.

Kupić możemy wszystko i o każdej porze. Łatwo, szybko i wygodnie. Ogromna różnorodność towarów, możliwość zrobienia całych zakupów w jednym miejscu, efektywność sprzedaży – wszystko to sprawiło, że miejsca te w ciągu ostatnich 10-15 lat podbiły nasze serca. Wystarczy wybrać się w niedzielę do najbliższego McDonalda, IKEI, czy innego „raju” dla konsumentów, by zobaczyć tłumy, które zamiast poobiedniego spaceru po parku wybrały hamburgera czy kupno stolika pod kwiatek.

Hipermarkety, centra handlowe i inne świątynie konsumpcji, tworząc ogólną atmosferę konsumpcjonizmu, prowadzą do zwiększenia poziomu konsumpcji w dzisiejszym świecie. Przede wszystkim są tak ukształtowane, by skłonić nas do kupowania czegoś, czego nie planowaliśmy.

Na przykład:

- Pierwszym działem do jakiego trafiamy w hiper- i supermarketach jest często kwaciarnia albo dział z pieczywem. Ich zadaniem jest pobudzić nasze zmysły, osłabić stanowczość i wytworzyć pozytywny obraz sklepu.
- Aby wywołać w nas lepszy nastrój, a tym samym skłonić do zakupów, bardzo starannie dobiera się oświetlenie i muzykę. Oświetlenie podkreśla zalety produktów (np. wyostrzając kolor mięsa, warzyw czy owoców), a nastrojowa muzyka zachęca do dłuższego przebywania w sklepie. Ważne jest także jej tempo – im wolniejsza muzyka tym wolniej chodzimy i dłużej przebywamy w sklepie.
- Kolejnym sprawdzonym sposobem by dłużej zatrzymać nas w sklepie jest redukcja liczby wyjść sklepowych oraz umieszczanie schodów (zwłaszcza w centrach handlowych) na końcu korytarza. W ten sposób zmusza się nas do przejścia całej jego długości.
- W dużych hipermarketach spożywczych stoiska z artykułami takimi jak pieczywo, nabiał, owoce, warzywa znajdują się zazwyczaj daleko od siebie. Chcąc kupić artykuły pierwszej potrzeby musimy przejść przez większą część sklepu, będąc „wystawieni” na kuszenie przez inne towary.

- Powszechną praktyką w hipermarketach stało się zmienianie ustawienia poszczególnych działów. Z tego powodu, szukając potrzebnego nam towaru, musimy przejść przez cały sklep, przez co zwiększa się prawdopodobieństwo, że kupimy to, czego początkowo nie mieliśmy zamiaru kupić.
- Ważną rolę odgrywa także wielkość regałów. Odpowiednio długie regały powodują, że nie wystarczy zajrzeć z zewnątrz żeby stwierdzić co znajduje się na półkach, ale trzeba wejść do wnętrza poszczególnych alejek.
- Towary tanie oraz najtańsze często umieszcza się w miejscach, gdzie klienci nie zatrzymują się zbyt długo. Natomiast na trasach szybkiego ruchu (przejścia pomiędzy alejkami, początki regałów) oraz na poziomie naszego wzroku rezerwuje się zazwyczaj miejsce na produkty z dużą marżą, końcówki serii, towary zalegające w magazynach lub z kończącą się datą ważności.
- Towary drogie lub te o gorszej jakości czy kończącej się dacie ważności eksponuje się także w postaci wewnętrzzsklepowych wystaw. Można je ułożyć na stos w piramidy na końcach regałów, między półkami sklepowymi lub wystawić je w pojemnikach. Tak wyeksponowane produkty mają przyciągać naszą uwagę i sprawiać wrażenie wyjątkowej okazji. Stosy pudeł z towarem ustawione w przejściach mają też spowodować, że będziemy wolniej się poruszali, czyli więcej czasu poświęcimy na zakupy.
- Wykorzystywanie dostępności towarów jest także powszechnym chwytem stosowanym w przypadku produktów przeznaczonych dla dzieci. Artykuły te umieszcza się zazwyczaj na niższych półkach. Dzięki temu znudzone zakupami dziecko może brać je do ręki, a następnie namówić rodzica na zakup.
- Okolic kas nie warto rezerwować dla towarów podstawowych, które tak czy siak będziemy chcieli kupić. Lepiej przeznaczyć je na produkty takie jak słodycze, przekąski, gumy do żucia, baterie i inne drobiazgi, po które sięgniemy stojąc znużeni w kolejce.

Ćwiczenie

Pracując w parach, postaraj się znaleźć jak najwięcej przykładów sztuczek i trików handlowych stosowanych przez handlowców i sprzedawców. Zastanów się, na które z wyżej wymienionych praktyk napotkałeś/napotkałaś się robiąc zakupy. Przypomnij sobie także inne stosowane powszechnie metody manipulacji.

Sztuczki i triki handlowe, z którymi się spotkałem/spotkałam w sklepie:

- 1)
- 2)

- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)
- 8)
- 9)
- 10)

Następnie wpisz w odpowiednie kolumny, te na które dałeś/dałaś się nabrać, oraz te które „przejrzałeś/przejrzałaś” i nie spowodowały one, że uległeś/uległaś szafowi zakupowemu.

Dałem/dałam się nabrać	Nie dałem/dałam się nabrać

Zobacz więcej:

www.mlodykonsument.pl/shared/upload/editor/Jak_kupowac.pdf
 [wszystko o sztuczkach i trikach marketingowych, czyli poradnik „Jak kupować by nie dać się upolować”]

www.bialekawrony.org

[Fundacja „Białe Gawrony”]

www.eko.org.pl/kropla/29/konsumpcjonizm.html

[„Kropla” o konsumpcjonizmie]

Sprawiedliwy Handel

Handel międzynarodowy a ubodzy

W procesie globalizacji jednym z kluczowych elementów jest integrująca się gospodarka światowa. Jej mechanizmy powodują, że podczas gdy bogaci stają się coraz bogatsi, całe społeczności, kraje i narody ulegają wyzyskowi i marginalizacji, co skazuje je na nędzę i głód. Istotne znaczenie ma tu handel międzynarodowy, którego niesprawiedliwe zasady faworyzują kraje bogate i korporacje ponadnarodowe, ze szkodą dla krajów ubogich. Niesprawiedliwe ceny produktów na rynkach światowych (nawet poniżej kosztów produkcji), utrudnienia w dostępie na rynki krajów bogatej Północy oraz zalew rynków światowych tanią dotowaną żywnością (głównie z Unii Europejskiej i USA), powodują olbrzymie straty dla gospodarki najbiedniejszych krajów Afryki, Azji i Ameryki Łacińskiej (tzw. krajów Trzeciego Świata, krajów rozwijających się lub krajów globalnego Południa). Ma to dramatyczny wpływ na los ich mieszkańców. Obok nędzy i głodu, dla ubogich producentów i robotników w tych krajach oznacza to często nadmiernie długie godziny morderczej pracy w niebezpiecznych warunkach, która mimo wszystko nie umożliwia im wyjścia z ubóstwa. Czasem zapłata nie starcza nawet na wyżywienie. Wykorzystywana bywa praca dzieci i niewolników.

Trochę faktów o handlu międzynarodowym:

- Praca w warunkach niewolniczych (pod przymusem, nadmiernie długi dzień pracy, bicie, brak wolności osobistej i niemożność zmiany miejsca pobytu) nadal istnieje na 90% plantacji kakao Wybrzeża Kości Słoniowej, skąd pochodzi około 50% kakao sprzedawanego na rynkach światowych.
- Szwaczka w Chinach za godzinę swojej ciężkiej pracy otrzymuje zaledwie 13 centów, czyli około 40 groszy, podczas gdy za tę samą pracę w Stanach Zjednoczonych, Europie czy Kanadzie otrzymuje się od 10 do 19 dolarów za godzinę (30–60 zł).
- 80% rynku czekolady na świecie opanowane jest przez 6 korporacji ponadnarodowych: Hershey, Phillip Morris (właściciel Kraft-Jacobs-Suchard Côte d'Or), Nestlé, Mars, Cadbury-Schweepes i Ferrero). Zamówienia na wielkie partie ziarna kakaowego dostają pośrednicy (a nie rolnicy), zarabiający wysokie prowizje. Przemysł czekoladowy i handel uzyskują rocznie 70% dochodu z kakao. Natomiast rolnicy w Afryce Zachodniej czy Ameryce Środkowej dostają najwyżej 5% ceny, jaką płacimy za czekoladę.
- W Ekwadorze, w którym banany są drugim po ropie naftowej źródłem dochodów z eksportu, 80% ludności żyje poniżej granicy nędzy. Na

plantacjach pracuje tam 250 tysięcy robotników, z których większość jest zatrudniana co rano na jeden dzień. Szukających pracy jest wielu, co pozwala na obniżanie płac. Tacy „trwale czasowi” pracownicy (eventuales) nie mają żadnych praw, a ich pensja stanowi zaledwie 1,5-2% ceny, jaką płacimy za banany w sklepach.

- Każdego dnia na świecie wypijane są średnio dwa miliardy kubków kawy. Jednak w Etiopii, kraju, którego gospodarka oparta jest na uprawie i eksporcie kawy, uprawiający ją rolnicy żyją na skraju nędzy. Za zebranie kilograma ziaren Etiopczyk dostaje 23 centy. W zachodnich kawiarniach można z tego zaparzyć 80 filiżanek kawy – wartych 230 dolarów.
- W ciągu ostatnich lat ceny kawy osiągnęły dramatycznie niski poziom, spadając poniżej kosztów produkcji i przyczyniając się do tragedii ponad 25 milionów rodzin, które żyją z uprawy ziarna kawowego. Gospodarki krajów takich jak Etiopia, są w ogromnej mierze zależne od kawy, a mówiąc wprost – od polityki największych ponadnarodowych koncernów, które kontrolują ten rynek. Spadek cen kawy przyczynia się do tragedii producentów, którzy są zmuszeni do opuszczania plantacji, sprzedaży ziemi w zamian za umorzenie długów i coraz częściej przerzucają się na uprawę narkotyków.

Lawrence Seguya – przeżyć z uprawy kawy? (Uganda)

Geoff Sayer, pracownik brytyjskiej organizacji Oxfam, pojechał do Ugandy aby sprawdzić jak żyją tamtejsi producenci kawy. Poznał tam Lawrence’a Seguye, plantatora kawy. Lawrence i jego rodzina uprawiają kawę, a następnie sprzedają plony swojego gospodarstwa. Niestety, spadek rynkowych cen tego drugiego po ropie naftowej najchętniej kupowanego towaru na świecie spowodował, że Lawrence i jego rodzina są na skraju głodu i ubóstwa.

Geoff pisze: „Poznaliśmy Lawrence’a Seguye we wsi Migamba w regionie Kituntu.

Siedział przed swym domem w towarzystwie sąsiadów. Za nimi rozpościerała się jego farma, na której krzewy kawowe były zarośnięte trawą i chwastami, a resztki niezbranych owoców gniły. Lawrence, podobnie jak wielu jego sąsiadów, przestał dbać o swoje uprawy, ponieważ w wyniku ciągłego spadku cen na rynku kawy przestało mu się to jakkolwiek opłacać. Teraz jego życie sprowadza się do sprzedaży i konsumpcji pombe (taniego piwa bananowego).”

Lawrence mówi: „Jesteśmy bezradni. Teraz jest styczeń, miesiąc kiedy powinniśmy być najbardziej zajęci na swoich polach, przy swoich uprawach. Ale my nie mamy nic do roboty. Od stycznia do czerwca są największe zbiory. Mam trzy akry ziemi,

na których uprawiam kawę i banany. Jeden na osiem moich krzaków już nie żyje, a powodem nie jest susza, ale spadek ceny skupu. Nie stać mnie na uprawianie moich roślin, więc porzuciłem to zajęcie. Teraz zbieram już tylko resztki, ale nawet to nie jest opłacalne. Nie stać mnie na poświęcenie moim roślinom żadnej pracy. Wszyscy są w takiej sytuacji. Żeby przeżyć zbieram banany, warze piwo i sprzedaje je. Problem jednak jest w tym, że tylko niektóre banany nadają się do warzenia.”

„Nasza sytuacja jest dramatyczna. Nie stać nas na nic. Nie mamy żadnych pieniędzy. Nie stać nas na lekarza. Nie stać nas nawet na jedzenie. Nie możemy sobie kupić podstawowych produktów: cukru, soli, ryżu, oleju, mydła, parafiny. Jemy tylko to, co sami uprawiamy: ziarna, fasole, ziemniaki. Nasze dwie córki przestały chodzić do gimnazjum, bo nas na to nie stać.”

„Za taką sytuację winię naszego Prezydenta... i ideę otwartego rynku. Wszyscy mają prawo do tego, żeby ustalać swoje ceny ale nie ja! Cena skupu plonów naszych upraw jest ustalana przez kupujących. Jest ona tak niska, że nam nie opłaca się pracować. Chciałbym wykrzyczeć całemu światu, że kawa, którą wy pijecie i którą się zachwycacie, jest powodem naszej tragedii. My uprawiamy kawę w pocie czoła i nic za to nie dostajemy. Gdybym zarabiał 600, nawet 500 szylingów za kilogram ziaren byłbym szczęśliwy. Mógłbym postać dzieci do szkoły, zadbać o moje krzewy. Gdyby dziś cena podskoczyła do 500 szylingów za kilogram, od razu poszedłbym zrywać te pozostałe zdrowe owoce z moich krzewów. Wziąłbym ze sobą innych i poszlibyśmy oczyścić farmę z chwastów, mógłbym im za to zapłacić, gdybym tylko wiedział, że dostanę 500 szylingów. Jeśli cena skupu kawy byłaby uczciwa to i młodzi ludzie zajęliby się uprawą. Teraz przyłączają się do gangów, żeby przeżyć.”

źródło: www.oxfam.org.uk

Sprawiedliwy Handel – co to znaczy?

Sprawiedliwy Handel (Fair Trade) to partnerstwo w handlu międzynarodowym, opierające się na dialogu, przejrzystości i szacunku. Sprawiedliwy Handel gwarantuje producentom w ubogich krajach sprawiedliwe wynagrodzenie, godne i bezpieczne warunki pracy oraz długoletnie umowy handlowe. Wyklucza pracę dzieci i niewolników i umożliwia pracownikom uczestnictwo w demokratycznym podejmowaniu decyzji.

Podstawowym celem Sprawiedliwego Handlu jest zbudowanie trwałych, bezpośrednich relacji pomiędzy producentami w krajach biednych a konsumentami w bogatych częściach świata.

Sprawiedliwy Handel tworzy także warunki dla zrównoważonego rozwoju,

wypłacając premie na projekty rozwojowe dla całej społeczności lokalnej, jak budowa studni, wodociągów, dróg, szkół czy ośrodków zdrowia. Sprawiedliwy Handel dba także o środowisko naturalne. Unika chemicznych nawozów i środków ochrony roślin, wycinania lasów, zanieczyszczania środowiska odpadami i nadmiernego zużycia energii.

Jak działa Sprawiedliwy Handel?

Wytwarzanie i sprzedaż produktów Sprawiedliwego Handlu musi spełniać kryteria międzynarodowe, określane odrębnie dla poszczególnych towarów. Aby produkt mógł uzyskać certyfikat Sprawiedliwego Handlu, producenci muszą utworzyć demokratycznie zarządzaną organizację (np. spółdzielnię produkcyjną), w której przestrzegane są równe prawa kobiet i mniejszości etnicznych, zapewnione są co najmniej ustawowe minimalne w danym kraju płace, godne i bezpieczne warunki pracy, wykluczona jest praca dzieci i niewolników. Są też określone standardy ekologiczne, stąd większość produktów Sprawiedliwego Handlu ma również certyfikaty ekologiczne. Nad przestrzeganiem tych zasad czuwają niezależne organizacje certyfikacyjne, zrzeszone w Fair Trade Labeling Organizations International – FLO. Nie zajmują się one handlem, ale wyłącznie kontrolą producentów i organizacji handlowych, śledząc warunki produkcji i obrotu oraz ich zgodność ze standardami.

Zasady Sprawiedliwego Handlu:

- dokonywanie zakupów bezpośrednio u drobnych producentów w Trzecim Świecie, z pominięciem pośredników
- płacenie producentom godziwej ceny, która zapewnia im sprawiedliwy dochód za ich pracę i akceptowalny zwrot kosztów dla organizacji marketingowej
- płacenie dodatkowej premii, by umożliwić rozwój społeczności lokalnej
- umowy długoterminowe, umożliwiające producentom planowanie i rozwój
- ochrona praw kobiet, dzieci i ludności rdzennej oraz wykluczenie eksploatacji pracy dzieci i niewolników; zapewnienie bezpiecznych i godnych warunków pracy
- poszanowanie środowiska naturalnego i promocja produkcji żywności metodami biologicznymi
- używanie specjalnych znaków handlowych, przyznawanych przez niezależne organizacje kontrolne
- kształtowanie wśród konsumentów poczucia odpowiedzialności za decyzje podejmowane w momencie nabywania produktów z krajów Południa

Rosie Lembusi – korzyści ze Sprawiedliwego Handlu (Uganda)

Helen Harrison, doradca Fair Trade, pojechała do Ugandy z Christian Aid, brytyjską organizacją chrześcijańską, w listopadzie 2004 roku. Poznała tam Rosie Lembusi, która uprawia kawę i sprzedaje ją do spółki kawowej opartej na idei Sprawiedliwego Handlu – CaféDirect. Helen Harrisom rozmawiała z Rosie i jej córką na temat ich sytuacji i warunków życia.

Rosie Lembusi ma 45 lat, jest matką czwórki dzieci. Na swojej farmie ma ponad 100 drzewek wysokiej jakości kawy typu Arabica, najbardziej popularnej odmiany w tym regionie. Mniej więcej dwa dni zajmuje jej zebranie plonów z całej plantacji. Rosie zbiera plony co trzy tygodnie i uzyskuje około jednego kilograma kawy z jednego drzewka rocznie. Farma Rosi ma certyfikat rolnictwa ekologicznego. Aby uzyskać taki certyfikat Rosie musiała bardzo ciężko pracować przez trzy lata w określonych standardach. Teraz, dzięki certyfikacji, uzyskuje najwyższą cenę za swoją kawę.

Rosie mówi, że od kiedy jest członkinią spółdzielni Gumutino Fair Trade, jej sytuacja finansowa znacznie się polepszyła. Teraz zarabia o 500 szylingów więcej na kilogramie kawy niż wcześniej. Jako członkini spółdzielni ma zagwarantowaną cenę kawy o 200 szylingów wyższą od rynkowej ceny skupu. Dodatkowo dostaje 200 szylingów premii od CaféDirect, które przeznaczone są na działalność i rozwój spółdzielni oraz na wzmocnienie lokalnej społeczności. CaféDirect oddaje zyski farmerom w dwóch wypłatach, w momencie skupu kawy oraz w postaci rocznej premii. To pomaga farmerom rozplanować ich finanse na przestrzeni roku.

Przed tym jak Rosie przystąpiła do spółdzielni, dostawała bardzo niskie wynagrodzenie za swoje zbiory. Długo szukała możliwości zbytu swoich upraw, dodatkowo kupujący często ją oszukiwali. Postanowiła związać się ze spółdzielnią, widząc jak świetnie ona prosperuje. Zaraz po przystąpieniu do zrzeszenia producentów kawy, Rosie wzięła udział w bezpłatnym szkoleniu.

Rosie nie jest szczęśliwa wiedząc, że inni producenci kawy, nie zrzeszeni w spółdzielniach Fair Trade nie mogą wyżyć z jej uprawy. „Kiedy cena kawy spada nagle i drastycznie jest im bardzo ciężko wiązać koniec z końcem” – mówi Rosie. „Nasz rząd powinien udzielać im wtedy pożyczek lub ich subsydiować”. Niestety taka zapomoga dla indywidualnych farmerów nie jest możliwa ze względu na międzynarodowe umowy handlowe. Rosie ma w związku z tym nadzieję, że rynek kawy pochodzącej ze Sprawiedliwego Handlu rozwinie się i znajdzie się na nim miejsce dla większej liczby uczestników.

Rosie była bardzo wdzięczna organizacji Christian Aid za to, że jej członkowie dali szansę ugandyjskim farmerom zarobić więcej pieniędzy poprzez inicjatywę Fair Trade. „Wykonujecie dla nas wspaniałą pracę, przecież my nie jesteśmy w stanie prosić zachodnich konsumentów o kupowanie gotowych produktów pochodzących z naszej uprawy. Wy robicie to za nas, jesteśmy wam bardzo wdzięczni” – mówi uśmiechnięta Rosie.

źródło: www.oxfam.org.uk

Znaki Sprawiedliwego Handlu

Sprawiedliwy Handel promuje używanie specjalnych znaków handlowych. Prawo ich użytkowania przyznają niezależne organizacje certyfikacyjne, które kontrolują warunki produkcji i sprzedaży oraz gwarantują, że oznakowany nimi produkt spełnia międzynarodowe kryteria Sprawiedliwego Handlu. Znaki te umożliwiają konsumentom dokonywanie wyborów wśród oferowanych towarów, kształtują też poczucie odpowiedzialności za decyzje podejmowane w momencie nabywania produktów z ubogich krajów Południa.

Międzynarodowy znak certyfikacyjny (FLO Fairtrade label) rozpoznawalny jest wśród milionów konsumentów na całym świecie.

Produkty Sprawiedliwego Handlu

Najważniejszymi produktami Sprawiedliwego Handlu są artykuły spożywcze, głównie produkowane metodami ekologicznymi: kawa, herbata, kakao i jego przetwory (np. czekolada), miody egzotyczne, cukier trzcinowy, banany i inne owoce egzotyczne oraz ich przetwory (soki, owoce suszone, dżemy), orzechy, produkty zbożowe (np. ryż) i ich przetwory (chrupki, makarony, musli), nasiona roślin strączkowych, zioła, przyprawy i wiele innych.

Są też wyroby rękodzielnicze, jak dywany orientalne, biżuteria, ceramika, rzeźby, plecionki, kosze, maty, ludowe instrumenty muzyczne, artykuły piarnicze, zabawki, odzież i inne wyroby włókiennicze czy piłki sportowe. Ofertę wzbogacają także kosmetyki, kwiaty cięte, nagrania muzyczne czy nawet usługi turystyczne.

Sprawiedliwy Handel w Polsce

Sprawiedliwy Handel budzi coraz większe zainteresowanie także w Polsce, zwłaszcza wśród ludzi wrażliwych etycznie, troszczących się o środowisko naturalne i zainteresowanych zdrową żywnością. W listopadzie 2005 roku Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu „Trzeci Świat i My” podpisało umowę

na sprowadzanie produktów ze znakiem Sprawiedliwego Handlu. Produkty można kupić w Trójmieście, Warszawie, Poznaniu, Bydgoszczy, Olsztynie, Siedlcach, Katowicach, Legnicy, Łodzi i Krakowie oraz na stronie www.sklep.sprawiedliwyhandel.pl, na której znajduje się także lista sklepów sprzedających produkty Sprawiedliwego Handlu w Polsce.

Zadanie domowe:

Sprawdź ile wiesz o uprawach roślin prowadzonych w krajach Trzeciego Świata.

1. W których dwóch krajach uprawia się najwięcej kawy?
 - a) Brazylii i Kolumbii
 - b) Kolumbii i Meksyku
 - c) Nikaragui i Peru
2. Które miejsce zajmuje kawa w handlu światowym?
 - a) 4
 - b) 1
 - c) 2
3. Skąd pochodzi kawa?
 - a) Gwatemali
 - b) Etiopii
 - c) Rosji
4. Ile ludzi na świecie żyje z uprawy kawy?
 - a) 5 milionów
 - b) 1 milion
 - c) 20 milionów
5. Na których kontynentach uprawia się najwięcej bawełny?
 - a) Ameryce, Afryce i Australii
 - b) Afryce, Azji i Europie
 - c) Europie, Australii i Oceanii
6. Oprócz przemysłu tekstylnego, bawełna znajduje zastosowanie w produkcji:
 - a) kosmetyków i ceramiki
 - b) oleju i materiałów opatrunkowych
 - c) mebli i doniczek
7. Kiedy zaczęto uprawiać bawełnę na świecie?
 - a) Tysiąc lat temu
 - b) 500 lat p.n.e.
 - c) 3 tysiące lat p.n.e.

8. Który kraj jest największym eksporterem bananów na świecie?
 - a) Izrael
 - b) Ekwador
 - c) Filipiny
9. Które produkty zawierają kofeinę?
 - a) Kawa i kakao
 - b) Herbata i żeń-szeń
 - c) Imbir i kakao
10. W którym kraju uprawia się najwięcej kakaowca?
 - a) Kamerun
 - b) Indonezja
 - c) Wybrzeże Kości Słoniowej
11. Skąd pochodzi herbata?
 - a) Chin
 - b) Turcji
 - c) Pakistanu
12. W którym wieku herbata trafiła do Europy?
 - a) XV
 - b) XVI
 - c) XVII

Poprawne odpowiedzi: 1a, 2c, 3b, 4c, 5a, 6b, 7c, 8b, 9a, 10c, 11a, 12c

Zobacz więcej:

www.sprawiedliwyhandel.pl

[Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu „Trzeci Świat i My”]

www.sklep.sprawiedliwyhandel.pl

[sklep Sprawiedliwego Handlu on-line i lista sklepów sprzedających produkty Fair Trade w Polsce]

www.fairtrade.net

[strona Fairtrade Labelling Organizations International (FLO)]

www.oxfam.org.uk/what_we_do/fairtrade

[kampania międzynarodowej organizacji Oxfam]

www.ifat.org

[Międzynarodowe Stowarzyszenie na rzecz Sprawiedliwego Handlu]

Ekoznaki czyli jak wybierać produkty przyjazne środowisku

Znaki ekologiczne, ekoznaki to symbole graficzne z krótką informacją o cechach produktu, wykorzystywane do oznaczania towarów, które wyróżniają się wśród innych mniejszą presją na środowisko przyrodnicze. Ekoznaki, wskazując produkty, które spełniają wymagania ochrony środowiska, pomagają w wyborze podczas zakupów w sklepie. Dają konsumentom broń do ręki – ukierunkowują strumień ich pieniędzy na proekologiczne inwestycje. Klient wybierając produkty ekoznakowane, kształtuje popyt (a więc wpływa na podaż) i zaczyna mieć wpływ na poprawę stanu środowiska.

Ekologiczna certyfikacja, ekoznakowanie to proces przyznawania ekologicznego znaku dla konkretnego produktu, polegający na analizie produktu pod kątem uciążliwości środowiskowych, zakończony przyznaniem certyfikatu uprawniającego do używania ekoznaku. Jest to działanie niezależnej grupy ekspertów bądź organizacji wykazujące, że dany produkt został zbadany pod kątem uciążliwości środowiskowych i pozytywnie wyróżnia się spośród innych towarów dostępnych na rynku.

Jakie produkty możemy oznaczać?

Ekoznakowaniu mogą być poddane wszystkie towary dostępne na rynku, a zwłaszcza te, które wykazują istotną uciążliwość dla środowiska i szerokie, realne możliwości poprawienia niekorzystnych cech. Będą to wszelkiego rodzaju przedmioty codziennego użytku, wykorzystywane w gospodarstwach domowych, w pracy zawodowej, podczas wypoczynku. Otaczają nas setki wyrobów, których produkcja i eksploatacja powoduje zanieczyszczenie środowiska, zmiany klimatu, wpływ na bliższe i dalsze otoczenie.

Na szczególną uwagę zasługują:

- środki czystości, chemia gospodarcza i kosmetyki – ze względu na uciążliwy cykl produkcyjny oraz emisję szkodliwych substancji podczas użycia
- wyposażenie łazienek i kuchni – ze względu na znaczny pobór wody i energii oraz zużycie detergentów
- opakowania – ze względu na wykorzystanie surowców, energochłonność produkcji oraz możliwość selektywnej zbiórki i recyklingu
- papier – ze względu na wykorzystanie surowców i uciążliwy proces produkcji
- transport – ze względu na zanieczyszczenie atmosfery, wód i gleby oraz poziom hałasu

Przykłady ekoznaków

Europejska Margerytka (Unia Europejska)

Margerytka z dwunastoma gwiazdkami jest alternatywą dla państwowych ekologicznych znaków towarowych krajów zrzeszonych, gwarantującą określoną jakość także poza politycznymi granicami państw członkowskich. Przyznawana jest ponad 23 grupom wyrobów, w tym urządzeniom AGD, odzieży, produktom ogrodnictwa czy obiektom turystycznym. Kryteria jakie muszą spełniać określone produkty są ściśle określone, np. dla pralek zużycie wody musi być ograniczone do 12 litrów na kilogram prania, lodówki muszą zużywać o 60% mniej energii elektrycznej od mniej wydajnych urządzeń dostępnych na rynku, a zmywarki charakteryzować się wysoką efektywnością energetyczną, co oznacza oszczędność energii elektrycznej na poziomie co najmniej 23%.

Eko-znak (Polska)

„Eko-znak” przyznawany przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji mogą otrzymywać wyroby krajowe i zagraniczne niepowodujące negatywnych skutków dla środowiska. Dotychczas polski „Eko-znak” przyznano kilkudziesięciu wyrobom, głównie nawozom sztucznym i organicznym oraz materiałom włókienniczym. Znak ten jest praktycznie niewidoczny w sklepach, a z powodu słabej promocji i utrudnionego dostępu do informacji trudno jest stwierdzić jego wiarygodność. Rosnąca rola konsumentów na pewno z czasem zmieni tę sytuację. Do tej pory musimy jednak polegać na częściej spotykanych ekoznakach zagranicznych.

Błękitny Anioł (Niemcy)

Często spotykanym w Polsce ekoznakiem jest niemiecki „Błękitny Anioł”, nazwany tak z powodu znaku graficznego przedstawiającego niebieską postać. Obecnie certyfikacja tym znakiem obejmuje 75 grup produktów i dotyczy około 4000 różnorodnych wyrobów, do których należą między innymi: opony, butelki zwrotne, dezodoranty, lodówki, materiały budowlane, produkty wykonane na bazie tworzyw sztucznych podlegających recyklingowi, chemia gospodarcza, wyroby papierowe.

- 53% mieszkańców Niemiec korzysta ze znaku „Błękitny Anioł” jako podpowiedzi podczas zakupów
- 51% zauważa pozytywny wpływ znaku na rozwój „proekologicznych” technologii
- 44% dostrzega marketingowy wpływ znaku na konkurencyjny rynek produktów przemysłowych
- 56% ocenia zakupy robione z uwzględnieniem ekologicznych znaków towarowych jako formę ochrony środowiska w życiu codziennym

Łabędź (Skandynawia)

Łabędź jest najbardziej znanym, wspólnym dla krajów skandynawskich znakiem ekologicznym. Znakowi graficznemu towarzyszy napis „ekoznakowany” oraz krótki opis wyjaśniający proekologiczny charakter produktu. Przyznanie znaku jest poprzedzone dokładną analizą wybranych cech produktu i procesu produkcyjnego, przeprowadzoną przez akredytowany niezależny instytut badawczy. System przyznawania tego znaku jest oceniany jako jeden z najlepszych, najbardziej kompleksowych i obiektywnych sposobów ekoznakowania na świecie i może być bardzo dobrym przykładem do naśladowania przez inne kraje.

Znaki rolnictwa ekologicznego

Rolnictwo ekologiczne (Unia Europejska)

Jest to jednolite dla całej UE logo rolnictwa ekologicznego. Wszystkie polskie certyfikowane gospodarstwa ekologiczne mogą oznaczać swoje produkty tym znakiem, jeżeli ich produkty odpowiadają następującym kryteriom:

- co najmniej 95% składników produktu zostało wyprodukowanych metodami ekologicznymi
- produkty są sprzedawane bezpośrednio przez producenta lub w zamkniętych, zabezpieczonych i oznakowanych opakowaniach
- na produktach widoczne jest nazwisko lub nazwa handlowa producenta, przetwórcy i sprzedawcy, a dodatkowo nazwa i kod jednostki certyfikującej

Rolnictwo ekologiczne (Polska – Ekoland)

Znak taki może umieścić na swoim produkcie certyfikowane gospodarstwo ekologiczne będące członkiem Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „Ekoland”. „Ekoland” jest najbardziej znanym i rozpoznawalnym na rynku krajowym znakiem, kojarzonym z żywnością ekologiczną.

BIO (Niemcy)

Niemiecki znak dla ekologicznych produktów spożywczych „Bio” jest niezależnym symbolem wyrobów i produktów spożywczych wszystkich marek pochodzących z gospodarstw ekologicznych w Niemczech. Znak ten został powołany do życia przez duże stowarzyszenia branży spożywczej, stowarzyszenia rolnictwa ekologicznego, organizacje konsumenckie oraz stowarzyszenia rolnicze w celu zwiększenia bezpieczeństwa wyboru produktów pochodzących z gospodarstw ekologicznych.

Ekologiczne znaki informacyjne

Inną grupą znaków związanych z ochroną środowiska są ekologiczne znaki informacyjne. Znaki te nie są przyznawane w oparciu o ekologiczne kryteria atestacji, lecz informują o wybranych pozytywnych cechach towaru. Często są to informacje bardzo istotne dla użytkownika produktu czy dla konsumenta dbającego o środowisko – np. wiadomość, że szampon nie był testowany na zwierzętach, albo że monitor jest energooszczędny. Mają one jednak niewiele wspólnego z prawdziwymi ekoznakami, gdyż mówią tylko o małej części cyklu produkcji, wybranej przez producenta jako najbardziej przydatna do reklamy.

Nie testowane na zwierzętach

W fazie badań produkt ani jego składniki nie był testowany na zwierzętach. Najczęściej występuje na kosmetykach. Znakowi mogą towarzyszyć napisy „BWC” (Beauty Without Cruelty – piękno bez okrucieństwa) lub Not Tested on Animals (nie testowane na zwierzętach).

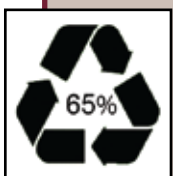
Bezpieczny dla ozonu

Znak ten oznacza, że produkt nie zawiera gazów powszechnie zwanych freonami, które negatywnie wpływają na stan powłoki ozonowej. Najczęściej występujące towarzyszące mu napisy to: Ozone Friendly, Ozon Freundlich, CFC free.

Opakowanie nadaje się do recyklingu

Znak ten informuje, że opakowanie nadaje się do ponownego wykorzystania, czyli recyklingu. Umieszcza się go na opakowaniach z tworzyw sztucznych bądź aluminium. Cyfra i napis, które towarzyszyć mogą symbolowi, oznaczają nazwę surowca użytego do produkcji opakowania.

Opakowanie zostało wyprodukowane z surowców pochodzących z recyklingu

Znak ten oznacza, że opakowanie zostało wyprodukowane z surowców pochodzących z recyklingu (na przykład z papieru pochodzącego z makulatury). W tym przypadku udział surowców z recyklingu to 65%.

Zielony Punkt

Znak ten mówi, że producent wniósł wkład finansowy w budowę i funkcjonowanie krajowego systemu odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych tworzonego przez organizację odzysku, która zajmuje się organizowaniem i realizowaniem przejętego od przedsiębiorców obowiązku zapewnienia odzysku i recyklingu

produktów oraz opakowań wprowadzanych przez nich na rynek krajowy (w Polsce jest to Rekopol Organizacja Odzysku SA). Nie jest to jednak znak recyklingu – nie oznacza on, że opakowanie zrobiono z przetworzonych materiałów lub, że na pewno zostanie przetworzone. Obecnie umieszczany jest na ok. 400 miliardach produktów rocznie.

Dbaj o czystość

Znak ten został wymyślony, żeby promować czystość w miejscach publicznych i przypominać ludziom, żeby opakowanie po użytym produkcie wyrzucić do kosza nie zaśmiecając nim otoczenia. Nie mylmy go ze znakami recyklingu.

Energy Star

Produkty z tym znakiem zużywają tylko niezbędną ilość energii potrzebną do pracy. Używając produkty z tym znakiem, możemy obniżyć także nasze wydatki od 20 do 30%. Ponad 40 kategorii produktów jest oznaczonych tym znakiem. Zaliczyć do nich możemy m.in.: pralki, zmywarki, lodówki, różnego rodzaju grzejniki, wentylatory, sprzęt RTV i AGD, sprzęt biurowy itp.

TCO Development

Tego typu znak znajdziemy na komputerach, monitorach i klawiaturach. Aby sprzęt komputerowy otrzymał taką etykietę, musi spełniać następujące warunki:

- niskie zużycie energii
- minimalne użycie chlorowanych i bromowanych substancji opóźniających palenie się oraz metali ciężkich takich jak rtęć i kadm
- zaprojektowanie do łatwej rozbiórki i recyklingu

Znak „Umweltbaum”

Jest to niemieckie oznaczenie produktów energo- i wodooszczędnych.

Ćwiczenie

Przyporządkuj odpowiednie ekoznaki do ich opisów.

Produkt nie był testowany na zwierzętach.

Monitor jest energooszczędny i nie zawiera metali ciężkich, takich jak rtęć i kadm.

Opakowanie można ponownie przetworzyć.

Opakowanie częściowo wykonane jest z surowców wtórnych.

Co najmniej 95% składników w produkcie spożywczym zostało wyprodukowanych metodami ekologicznymi.

Unijny ekoznak przyznawany np. urządzeniom AGD, odzieży, produktom ogrodniczym oraz obiektom turystycznym.

Niemiecki znak dla ekologicznych produktów spożywczych.

Zobacz więcej:

www.mlodykonsument.pl/page/ekoznaki-144.html

[publikacja „Zielone znaki” Polskiej Zielonej Sieci]

www.ziemia.org/eko-znaki.php

[o ekoznakach]

www.zieloneznaki.pl

[kampania „Znak ma znaczenie”]

www.ec.europa.eu/ecolabel

[ogólne informacje o Margerytce]

www.eco-label.com

[zielony sklep]

3 R czyli: reduce, reuse, recycle

Co się dzieje z naszymi śmieciami?

Co roku każdy z nas produkuje około 300 kg odpadów rocznie. Opróżnione wiaderko na śmieci to dla większości z nas najczęstsze rozwiązanie problemu zbędnych odpadów. Niestety, to co znika z naszych oczu, nie znika ze środowiska naturalnego. Wyrzucone śmieci jedynie zmieniają miejsce swojego pobytu. Aż 90% naszych odpadów kończy na źle zabezpieczonych składowiskach. Przymuszczać każdy, kto przechodził koło takiego miejsca, miał wątpliwą przyjemność wdychania odoru i „podziwiania” zniszczeń w krajobrazie. Przeważająca infrastruktura składowisk sprawia, iż wszelkiego rodzaju trucizny, środki chemiczne, pestycydy przedostają się do gleby, wód podziemnych oraz wody pitnej stwarzając zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt.

Opakowania

Co trzeci śmieć w naszym koszu to opakowanie! W sklepach coraz rzadziej można spotkać produkty sprzedawane w zwykłych, „szarych” opakowaniach. Nie zawsze opakowanie jedynie chroni produkt, ułatwia jego transport czy składowanie. Obecnie produkuje się pomysłowe, atrakcyjne i kolorowe opakowania, które dość często są trudne do utylizacji. Ilość opakowań, głównie z tworzyw sztucznych, wprowadzonych w ciągu ostatnich 10 lat na nasz rynek, zwiększyła się o ponad 50% i przewiduje się, że w najbliższych latach nadal będzie rosła – nawet o 10% na rok!

Ćwiczenie

Opakowania jak z bajki

Opakowania stały się swoistym „skrótem do produktu”, „zewnętrznym obrazem”, przez który firma kształtuje wizerunek i jakość. Kupujemy perfumy, bo zapakowane są w elegancki flakonik, książkę ze względu na świeżącą i kolorową okładkę, jogurt ze względu na wyjątkowy kształt plastikowego kubeczka. Aż trudno uwierzyć, że pierwotnie opakowania miały jedynie chronić produkt przed uszkodzeniem.

Opakowania przyciągają wzrok, są estetyczne, kolorowe i ciekawie zaprojektowane. Kuszą na wszelkie możliwe sposoby i nierzadko są wielokrotnie droższe od swej zawartości. No cóż, nic dziwnego, skoro nad ich kreacją pracuje sztab ludzi z branży marketingowej, godzinami dobierając czcionki, kolory, odcienie, kształty czy wielkość. Wszystko ma znaczenie. Jak pisze Andrzej Kondej, specjalista od marketingu, kolor żółty wywołuje dobry nastrój, poczucie ciepła, radość, symbolizuje otwartość umysłu i kojarzy nam się ze

świeżością. Niebieski kojarzy się ze skutecznością, zaufaniem, odpowiedzialnością i stabilnością. Zielony – ze zdrowiem, młodością i rozwojem. Czerwony zwiększa zainteresowanie i pobudza do działania. Czern, srebro, złoto i purpura wskazują zaś na luksusowy charakter produktu. Skojarzenia te są tak silne, że wystarczy aby ten sam produkt, np. dezodorant, umieścić w dwóch różnych opakowaniach (np. jeden w kolorze żółtym, drugi w niebieskim), by był on opisywany przez nas jako dwa produkty o całkowicie różnych właściwościach (jako zapewniający świeżość lub skuteczność).

Tak samo proszek do prania – jeżeli ma on wywołać wrażenie świeżości, opakowanie jest żółte, gdy ma zaś wywołać efekt skutecznego czyszczenia – na opakowaniu dominuje kolor niebieski. Wrażenie „innovacyjnej formuły” proszku wywołuje zaś opakowanie o barwie pomarańczowej.

Także kształt opakowania może być najważniejszym czynnikiem wpływającym na zakup danego produktu. Do niedawna w jego wyborze producenci kierowali się przede wszystkim użytecznością czy łatwością w posługiwaniu się danym opakowaniem, nie zaś marketingiem. Obecnie kształt ma przede wszystkim przyciągać naszą uwagę. Manipulowanie kształtem szczególnie istotne jest w przypadku nowości. Nietypowy kształt ma nie tylko spowodować, że zauważymy towar na półce, ale przekonać nas, że dany produkt jest faktycznie innowacyjny i niepowtarzalny.

Równie ważny jak kształt czy kolor jest komunikat tekstowy zawarty na każdym opakowaniu. Pierwotnie miał on jedynie pełnić funkcję informacyjną. Obecnie na opakowaniach eksponuje się to, czym producent najbardziej chciałby się pochwalić („nowość”, „innovacyjna formuła”, „genialne działanie” itd.). Informacje najbardziej dla nas użyteczne, takie jak skład, zastosowanie czy środki ostrożności, nierzadko pisane są drobnym maczkiem, najlepiej w najmniej widocznym miejscu opakowania.

Maria Huma, „Jak kupować by nie dać się upolować”, Polska Zielona Sieć, Kraków 2006, źródło: www.ekonsument.pl

Przeczytaj tekst i zastanów się:

1. Jak najlepiej można zdefiniować funkcję jaką pełnią obecnie opakowania na rynku?
2. Co kieruje Tobą przy podejmowaniu decyzji o zakupie nowego produktu: cena, marka towaru, moda, przyzwyczajenie czy atrakcyjne opakowanie?
3. Czy zgadasz się ze stwierdzeniem Ala Riesa i Jacka Trouta, że „marketing nie jest walką na produkty, lecz jest walką na percepcję”?
4. Z czego wynika wzrost ilości wytwarzanych odpadów opakowaniowych w ostatnich latach?
5. Kto odpowiada za wzrost ilości odpadów opakowaniowych: konsumenci, sprzedawcy, producenci, czy może ułomne prawo?

6. Jak często czytasz tekst zawarty na opakowaniu (np. skład produktu, środki ostrożności) i zwracasz uwagę na znajdujące się tam znaki (np. znak „Opakowanie nadaje się do recyklingu”)?

Proste rozwiązanie – reduce, reuse, recycle

Najprostszym rozwiązaniem problemu wciąż wzrastającej góry śmieci jest zasada 3R czyli: unikanie powstawania odpadów [reduce], wielokrotne wykorzystanie produktów [reuse], odzysk surowców wtórnych, czyli recykling [recycle].

Reduce = ograniczaj powstawanie odpadów!

- wybieraj produkty, które nie mają zbędnych opakowań
- unikaj kupowania towarów, które nie są niepotrzebnie pakowane w wiele warstw, np. pasty do zębów, która poza tubką zapakowana jest w kartonowe pudełko, a to z kolei w większą paczkę owiniętą folią
- unikaj kupowania napojów w puszkach aluminiowych – produkcja aluminium pociąga za sobą wysokie zużycie energii, nadmierne wykorzystywanie surowców i wytwarzanie dużych ilości odpadów toksycznych
- konsekwentnie odmawiaj w sklepach przyjmowania plastikowych toreb jednorazowego użytku i reklamówek – zaopatr się we własną torbę płócienną lub wykonaną z innego materiału albo np. koszyk z wikliny
- zredukuj ilość zużywanego przez siebie papieru w domu i szkole – drukując bądź pisząc staraj się wykorzystać obie strony kartki
- dziel się przeczytanymi gazetami i magazynami ze swoim sąsiadem lub przyjacielem
- staraj się używać i kupować produkty wielokrotnego użytku zamiast jednorazowych – np. zamiast jednorazowych chusteczek kup chusteczki z materiału
- pożycz lub wynajmij sprzęt, który używasz tylko okazjonalnie – np. wiertarkę
- zamiast jednorazowych baterii kupuj baterie nadające się do ładowania, czyli tzw. akumulatorki wraz z ładowarką – ich stosowanie jest tańsze i do tego zmniejsza ilość trujących odpadów (np. kadmu czy rtęci)

Reuse = używaj ponownie!

- kupione przedmioty używaj ponownie, tak często jak to możliwe (jednorazowe „reklamówki” na zakupy używaj wielokrotnie, a butelki plastikowe użyj do podlewania kwiatków)
- niepotrzebne książki, płyty, meble, stary sprzęt AGD, RTV czy komputer oddaj potrzebującym (domy dziecka, domy samotnych matek, schroniska dla bezdomnych) lub do sklepu z używanymi rzeczami, ubrania wrzuć do pojemnika PCK

- w przypadku, gdy sprzęt nie nadaje się już do użytku, kupując nowy zostaw w sklepie stary
- napoje kupuj w butelkach zwrotnych – unikaj jednorazowych butelek, puszek czy kartoników (zgodnie z prawem w każdym sklepie na półce obok produktów zapakowanych w jednorazowe opakowanie musi się znaleźć analogiczny produkt w opakowaniu zwrotnym)
- wybieraj produkty o długiej żywotności i unikaj tych jednorazowych, np. naczyń, sztućców czy ręczników – poproś, by w miejscu, gdzie codziennie jadasz, podawano Ci jedzenie w naczyniach wielokrotnego użytku

Recycle = odzyskuj!

- segreguj odpady – ponad 70% zawartości Twojego kosza to surowce wtórne, które nadają się do ponownego przetworzenia, czyli recyklingu
- wybieraj produkty w opakowaniach odzyskanych, czyli po recyklingu
- unikaj produktów w opakowaniach, których nie da się przetworzyć (np. mleka i soków w tzw. „kartonach”)

Co i gdzie wrzucić?

POJEMNIK NA PAPIER

Tu wrzucam:

- gazety i czasopisma
- katalogi
- prospekty
- papier szkolny i biurowy
- książki w miękkich okładkach
- torebki papierowe
- papier pakowy
- pudełka

Tu nie wrzucam:

- zabrudzonego i tłustego papieru oraz tektury
- papieru z folią np. kopert z foliowym okienkiem w miejscu adresata
- papieru termicznego
- książek w twardej okładce
- papieru węglowego
- tektury powlekanej tworzywem sztucznym np. kartonów po mleku i napojach
- kalki oraz papieru przebitkowego
- pieluch jednorazowych
- podpasek
- artykułów i papierów higienicznych
- worków po cementie
- tapet

Pamiętaj by usunąć zszywki, metalowe i plastikowe części z papierowego opakowania!

POJEMNIK NA TWORZYWA SZTUCZNE

Tu wrzucam:

- plastikowe opakowania oznaczone symbolami PET, HDPE, LDPE, PE, PP
- butelki PET po napojach (najlepiej zgniecione)
- butelki po płynach do mycia
- plastikowe zakrętki
- plastikowe torebki, worki, reklamówki
- plastikowe koszyczki po owocach

Tu nie wrzucam:

- butelek i pojemników po olejach spożywczych, chłodniczych, silnikowych
- butelek po płynach chłodniczych
- pojemników po wyrobach garmażeryjnych
- zabawek
- sprzętu AGD

Wrzucaj czyste opakowania, odkręć butelkę i zgnieć ją przed wrzuceniem!

POJEMNIK NA SZKŁO

Tu wrzucam:

- butelki i słoiki szklane używane do napojów i żywności
- butelki po napojach alkoholowych
- szklane opakowania po kosmetykach

Tu nie wrzucam:

- szklanych talerzy
- porcelany i ceramiki
- luster
- szkła okiennego
- żarówek
- lamp neonowych
- reflektorów
- szkła ognioodpornego
- doniczek
- szkła okularowego
- ekranów i lamp telewizyjnych

Uwaga! w niektórych miejscach są oddzielne pojemniki na szkło kolorowe (gdzie wrzucamy zielone i brązowe szkło) oraz na bezbarwne!

Nie tłucz szkła przed wrzuceniem do pojemnika, wrzucaj czyste opakowania!

POJEMNIKI NA METAL

Tu wrzucam:

- puszki po napojach
- puszki po konserwach
- drobny złom żelazny
- metale kolorowe
- kapsle

Tu nie wrzucam:

- opakowań po aerozolach, czyli np. opakowań po piankach do włosów, lakierach, dezodorantach
- puszek po farbach
- baterii

Zgnieć puszki aluminiowe przed wrzuceniem!

Zadanie domowe

Wypełnij poniższą ankietę. Na rozwiązanie zadań masz dwa tygodnie. Wypełnioną ankietę wyślij na adres Polskiej Zielonej Sieci (ul. Sławkowska 26 a, 31-014 Kraków). Wśród uczestników ankiety rozlosujemy ciekawe nagrody książkowe.

1. Ile osób mieszka w Twoim domu:

2. Kto w Twoim domu zazwyczaj wynosi śmieci:

3. Jak często Ty lub Twoi domownicy wynosicie śmieci:

a) dwa razy dziennie	b) raz dziennie
c) raz na dwa dni	d) dwa razy w tygodniu

4. Czy prowadzicie w domu segregację odpadów?

Tak..... Nie.....

5. Jeżeli tak, to jakie odpady segregujecie?

a) szkło	b) papier	c) puszki albuminowe
d) butelki plastikowe	e) stare ubrania	f) baterie

6. Czy w okolicy Twojego domu są kontenery do selektywnej zbiórki odpadów na: szkło, papier, plastik i metal:

Tak..... Nie.....

7. Jeżeli tak, to jak długo musisz do nich iść.....

8. Dowiedz się jak wygląda system zagospodarowania odpadów w Twojej gminie: jaki procent odpadów trafia na wysypiska śmieci, jaki procent jest kompostowany, a jaki podlega recyklingowi. Sprawdź także ile jest pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, jakie są ich rodzaje oraz co się dzieje z tymi surowcami już po wrzuceniu ich do kolorowych pojemników.

.....
.....
.....
.....

9. Co w Twoim domu robi się z takimi odpadami niebezpiecznymi jak: baterie, akumulator, olej silnikowy, leki.

.....
.....

Pamiętaj: zużyte baterie można oddawać do sklepu AGD, olej silnikowy na wyznaczonych stacjach benzynowych, przeterminowane leki do wyznaczonych aptek. Taki bezpłatny odbiór odpadów niebezpiecznych jest obowiązkowy dla producentów i regulowany przepisami prawnymi. Na pewno Cię zacieka, że 1 litr oleju silnikowego, który przedostanie się do środowiska, może skazić aż 5 milionów litrów wody.

10. Przez tydzień licz reklamówki i foliowe woreczki, które przynosisz Ty lub Twoi domownicy ze sklepu. Nazbierało się..... reklamówek. Znajdź informacje, jak długo w środowisku rozkłada się taka folia polietylenowa:..... lat.

W jaki sposób możesz, wraz ze swoją rodziną, ograniczyć ilość zużywanych toreb i worków foliowych. Podaj 2 przykłady:

1.
2.

11. Na rynku można kupić ten sam produkt w zupełnie różnych opakowaniach, np. mleko jest dostępne w worku foliowym, kartonie, butelkach szklanych lub butelkach PET. Jak ocenić takie opakowania? Poszukaj takiego produktu, który można kupić w różnych opakowaniach. Postaraj się dokonać oceny tych opakowań. Jeżeli będziesz miał problem, możesz poszukać informacji w odpowiednich publikacjach lub Internecie.

Produkt:

Opakowanie 1 i jego ocena

Opakowanie 2 i jego ocena

Opakowanie 3 i jego ocena

Wniosek:

12. Zaproponuj 4 najlepsze według Ciebie rady dla osoby, która chce ograniczyć ilość wytworzonych przez siebie odpadów. Rady możesz zapisać na kartce i powiesić ją np. na lodówce w swoim domu:

1.
2.
3.
4.

Twoje imię i nazwisko:

Szkoła do której chodzisz:

Twój adres:

Zobacz więcej:

www.recykling.pl

[wszystko o recyklingu i selektywnej zbiórce odpadów]

www.naszaziemia.pl

[Fundacja „Nasza Ziemia” i jej akcje – przede wszystkim – Sprzątanie Świata]

www.fos.pl

[strona Stowarzyszenia Forum Opakowań Szklanych – wszystko o recyklingu szkła]

www.recykling.edu.pl

[kampania Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła” *Sklep Wysypisko. Ulica jednokierunkowa?*]

www.szkolnyaudyt.pl

[kampania Stowarzyszenia na rzecz Ekorozwoju „Agro-Group” *Czy ja dbam o środowisko?*]

www.zb.eco.pl/article/odpady-a4911

[multimedialna płyta Wydawnictwa „Zielone Brygady” *Co każdy ze śmieciami robić powinien?*]

www.recykling.org

[kampania Fundacji Wspierania Inicjatyw Ekologicznych promująca selektywną zbiórkę odpadów]

Żywność

Żywność, czyli co jeść?

Wyborem, przed którym stajemy najczęściej jako konsumenci, jest ten dotyczący żywności. Podejmując go, mamy wpływ zarówno na nasze zdrowie, środowisko, jak i na jakość życia ludzi, którzy mieszkają obok nas.

Żywność ekologiczna wyprodukowana jest według zasad najbardziej zbliżonych do upraw naturalnych, bez użycia chemicznych środków ochrony roślin, nawozów sztucznych, dodatków do paszy. Rolnictwo ekologiczne stanowi system gospodarowania, który dąży do zrównoważonej żywności uwzględniającej lokalne warunki ekologiczne, społeczne i ekonomiczne.

Najważniejsze cele rolnictwa ekologicznego to:

- produkcja zdrowej, bezpiecznej, bogatej w substancje odżywcze żywności
- unikanie jakichkolwiek form zanieczyszczenia środowiska w następstwie działalności rolniczej (poprzez niestosowanie środków chemii rolnej)
- utrzymanie bogactwa gatunkowego roślin i zwierząt w gospodarstwie i jego otoczeniu, włączając w to ochronę dziko żyjących roślin i zwierząt (utrzymanie genetycznej różnorodności w gospodarstwie)
- utrzymanie oraz dążenie do podwyższania żyzności gleby
- dbałość o dobrostan zwierząt
- kształtowanie i pielęgnacja bogatego, zróżnicowanego krajobrazu rolniczego
- zapewnienie rolnikom wysokiej jakości życia, odpowiednich dochodów, zdrowych i bezpiecznych warunków pracy

Postawy polskich konsumentów wobec żywności ekologicznej

Z badań przeprowadzonych przez Centrum Logistyczne Rolnictwa Ekologicznego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego wynika, że kupujący produkty żywnościowe zwracają przede wszystkim uwagę na termin przydatności do spożycia (82% osób ankietowanych) oraz cenę (79%), natomiast w dalszej kolejności na zawartość witamin (56%), konserwantów (49%) i rodzaj opakowania (34%). Aż 41% badanych osób deklaruje,

że kupuje żywność ekologiczną. Produkty ekologiczne są kupowane głównie przez mieszkańców miast, osoby z wykształceniem średnim i wyższym, o dobrej sytuacji materialnej, ale także – przez uczniów i studentów. Podstawowym motywem zakupów żywności ekologicznej jest zdrowie własne i rodziny (94%), w mniejszym stopniu natomiast – troska o stan środowiska (66%) oraz walory smakowe produktów ekologicznych (58%). Pojęcie żywności ekologicznej poprawnie zdefiniowało 49% badanych osób, wskazując, że jest to żywność wyprodukowana bez użycia środków chemii rolnej.

Dorota Stankiewicz, „Rolnictwo ekologiczne”, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu,
źródło: www.biurose.sejm.gov.pl

Przeczytaj tekst i zastanów się:

1. Jak często i gdzie Ty lub członkowie Twojej rodziny kupujecie żywność ekologiczną? W przypadku, gdy wcale nie kupujecie, zastanów się dlaczego.
2. Co powoduje, że kupujesz żywność ekologiczną: własne zdrowie, jakość i smak żywności ekologicznej czy może dbałość o stan środowiska naturalnego?
3. Jak rozpoznasz żywność ekologiczną?
4. Czy uważasz, że wiedza na temat żywności ekologicznej jest w Polsce wystarczająca?

Żywność lokalna jest to żywność wyprodukowana i sprzedawana w obrębie zdefiniowanego obszaru (w Wielkiej Brytanii przyjmuje się, że jest to żywność wyprodukowana w promieniu 30 mil od miejsca jej zakupu) lub pozyskana z najbliższego źródła produkcji. Zakup żywności lokalnej nie tylko przyczynia się do zmniejszenia emisji spalin związanych z transportem, ale stymuluje rozwój lokalnej gospodarki – kupując żywność lokalną wspierasz rolników mieszkających obok Ciebie, dając im pracę.

Food miles, czyli żywnościokilometry

Food miles to odległość jaką pokonuje jedzenie zanim trafi „z pola na talerz” konsumenta.

Dlaczego warto ograniczać *food miles*?

- im więcej *food miles*, tym więcej kilometrów i spalanej benzyny
- im więcej *food miles*, tym więcej czasu upływa od momentu zbiorów do Twojego zakupu – zmniejsza to świeżość i wartości odżywcze Twojego jedzenia
- kupując sezonowe owoce i warzywa, możesz cieszyć się każdym z nich w swoim czasie – truskawki w lutym mogą być kuszące, ale czy warto transportować je tysiące kilometrów, kiedy można poczekać chwilę i zająć się tymi, które rosły niedaleko miejsca, gdzie mieszkasz?

- im mniej *food miles*, tym łatwiej sprawdzić, skąd dokładnie pochodzi żywność oraz monitorować cały proces produkcji
- mniej *food miles* oznacza niższe koszty transportu, które ponoszą konsumenci
- im więcej *food miles*, tym więcej samochodów w trasie i więcej wypadków
- duża ilość *food miles* to też transport samolotem, co oznacza hałas i duże zużycie paliwa

Co możesz zrobić żeby ograniczyć *food miles*?

- zwracaj uwagę na kraj pochodzenia produktów
- myśl o tym, które owoce i warzywa mają teraz swój sezon
- rób zakupy niedaleko domu
- pytaj skąd pochodzi żywność, którą kupujesz
- spróbuj zasadzić własne zioła, np. bazylię, szczypiorek, pietruszkę czy oregano
- jeśli kupujesz jedzenie, które nie jest produkowane w Twoim kraju, kup w pierwszej kolejności to, które było transportowane statkiem albo koleją, ponieważ te dwa środki transportu produkują najmniej zanieczyszczeń

Świeża żywność to żywność pozbawiona konserwantów, żywność nieprzetworzona, najczęściej pozbawiona opakowania, dzięki czemu minimalizuje ilość odpadów oraz koszty środowiska związane z przetwarzaniem. W związku ze swoim charakterem tzn. krótkim terminem przydatności do spożycia, jest to często żywność lokalna.

Żywność zrównoważona [= ekologiczna + lokalna + świeża] to żywność łącząca w sobie własności żywności ekologicznej, lokalnej i świeżej. Żywność spełniająca te trzy aspekty jest żywnością, która najmniej szkodzi środowisku. Łatwo sobie wyobrazić, że sprowadzanie ekologicznych nasion słonecznika z Chin ma mało wspólnego z ochroną środowiska, patrząc na ilość wyemitowanych zanieczyszczeń związanych z ich transportem. Także spożywanie żywności lokalnej wyprodukowanej tradycyjnymi metodami upraw z wykorzystaniem dużej ilości pestycydów nie jest zgodne z ideą zachowania równowagi ekosystemu. Również żywność ekologiczna i lokalna poddana znacznemu przetworzeniu straci swoje walory zdrowotne, a także stanie się źródłem dodatkowych odpadów. Jeżeli masz na uwadze ochronę środowiska i własnego zdrowia jedz żywność świeżą, lokalną i ekologiczną!

Gdzie można znaleźć smaczną żywność, wyprodukowaną w sposób zrównoważony?

Na bazarze, targu

Na targu rolnicy sprzedają swoje produkty bezpośrednio konsumentom. Chętnie wyjaśniają, w jaki sposób produkują sprzedawane przez siebie produkty i mogą służyć radą odnośnie zdrowych wyborów żywnościowych. Kupując od nich masz gwarancję, że dostajesz świeże produkty i wspierasz lokalnych producentów. Aby dowiedzieć się, gdzie i kiedy odbywa się targ w Twoim mieście, zadzwoń do samorządu lokalnego.

W swoim ogrodzie

Uprawa i zbiory własnych warzyw to najlepszy sposób na zapewnienie sobie sezonowych produktów. Jeżeli Twój ogródek nie jest duży – sadź w nim warzywa, a nie kwiaty. Jeżeli w ogóle nie masz ogródka – zasadź własne zioła w doniczce na parapecie w kuchni.

Bezpośrednio od ekoroelnika

Coraz więcej osób, chcąc mieć pewność jakości kupowanej przez siebie żywności, zaopatruje się w produkty bezpośrednio od lokalnych rolników. Tego typu sprzedaż jest bardzo korzystna dla obydwu stron. Konsument ma szansę zobaczyć, w jakich warunkach powstają nabywane przez niego produkty, a rolnik nie musi martwić się o dystrybucję ani oddawać swych zysków różnym pośrednikom – właścicielom przetwórnicy, sprzedawcom, firmom transportowym. Bazę adresową gospodarstw ekologicznych prowadzących sprzedaż bezpośrednio znajdziesz w Internecie, np. na stronie www.ekozywnosc.pl.

Ekopaczki

W wielu regionach Europy, w tym już także w Polsce rolnicy przygotowują paczki zawierające różne sezonowe produkty (głównie warzywa i owoce) dla stałych klientów. Paczki są co jakiś czas dostarczane w umówione miejsce (może to być czyjś dom, sklep ze zdrową żywnością, biuro stowarzyszenia). W comiesięcznych lub cotygodniowych paczkach zazwyczaj znajdują się produkty sezonowe pochodzące od jednego lub kilku rolników. Paczki zamawiane są poprzez Internet bądź telefonicznie. Opakowaniem mogą być pudełko kartonowe lub koszyki. Żeby znaleźć stowarzyszenie rolników, którzy oferują paczki warzyw i owoców, zgłoś się do lokalnych organizacji ekologicznych, które promują rolnictwo ekologiczne lub poszukaj w Internecie, np. www.ekopaczka.pl, www.symbio.pl.

Spółdzielnie konsumentów

Konsumenci tworzą spółdzielnie, które zapewniają żywność ekologiczną lub żywność bezpośrednio od rolników. Jest to partnerstwo między grupą rodzin i rolników, którzy razem decydują o możliwych sposobach produkcji, jakiego rodzaju produkty będą dostarczane, po jakiej cenie czy w jakiej ilości. Konsumenci i rolnicy regularnie spotykają się, aby porozmawiać o charakterze swego partnerstwa i rozwiązać ewentualne problemy. Spółdzielnia skupuje żywność (czasami niektóre produkty są przetwarzane jak na przykład mięso z uboju) i potem dostarcza ją do rodzin.

Czy warto kupować w hipermarkecie?

Wzrost ilości hipermarketów doprowadził do likwidacji bardzo wielu małych sklepów spożywczych. Drobni sprzedawcy zostali sukcesywnie wyeliminowani z centrów miast. Niestety, to co zaczęło się jako „możliwość” kupowania w hipermarketach, szybko zmieniło się w konieczność. Dziś dla wielu ludzi życie bez nich jest niemożliwe. Rolnicy również stają się coraz bardziej zależni od tych „gigantów”. Wielkie sklepy, chcąc korzystać z jak najmniejszej liczby dostawców, preferują największych producentów, nierzadko z drugiego końca świata. Zwiększa to destrukcję małych, lokalnych gospodarstw, które mają coraz większe problemy ze zbytem swoich produktów. Nawet ci rolnicy, którzy dostają kontrakty od hipermarketów, działają pod ogromnym naciskiem, aby produkować towary jak najtańszym kosztem, co nierzadko oznacza także gorszą jakość. Lokalny sklep, będący alternatywą dla gigantycznych hipermarketów, to nie tylko miejsce, dzięki któremu wiele lokalnych rolników, producentów i dostawców może zarabiać. To także miejsce z duszą, często ważne i drogie dla mieszkańców danego osiedla, miejsce spotkań, codziennych rozmów, podtrzymywania sąsiedzkich kontaktów.

Żywność genetycznie modyfikowana [żywność GM, żywność transgeniczna]

to żywność wzbudzająca wiele kontrowersji. Genetyczna modyfikacja oznacza sztuczne wstawienie obcych genów do materiału genetycznego organizmu po to, aby uzyskać właściwości, których dany organizm nie posiada w sposób naturalny (np. odporność roślin na szkodniki wskutek wszczepienia im genu np. zwierzęcia). Nigdy w przyrodzie takie organizmy nie powstają w sposób naturalny. Najczęściej modyfikowane są soja, kukurydza, rzepak i bawełna. Istnieje wiele kwestii spornych dotyczących wpływu żywności GM na nasze zdrowie, bioróżnorodność i równowagę ekosystemów.

Oto najczęściej pojawiające się pytania dotyczące żywności GM:

Czy żywność GM może wpływać na nasze zdrowie?

Genetycznie modyfikowana żywność jest tworem nowym – nie zbadano więc, czy jest ona bezpieczna dla naszego zdrowia. Nigdy nie jedliśmy białek bakterii w kukurydzy, białek ryby w pomidorach, czy białek wirusa w ziemniakach. Nasz organizm nie ma doświadczenia w radzeniu sobie z takimi tworam.

Czy żywność GM wyżywi głodujących?

Żadna z dotychczasowych rewolucji w rolnictwie nie rozwiązała kwestii głodu na świecie. Głód jest problemem społecznym i politycznym, a nie problemem technologii produkcji żywności. Dziś mamy do czynienia z globalną nadprodukcją żywności. Inżynieria genetyczna może wręcz doprowadzić do zmniejszenia bezpieczeństwa żywnościowego i pogłębienia głodu, ponieważ zachęca do tworzenia monokultur, bardzo podatnych na choroby i ataki szkodników. Sprawia też, że rolnicy stają się bardziej zależni od międzynarodowych koncernów, które domagają się opłat za opatentowane transgeniczne rośliny i nasiona oraz za środki chemicznej ochrony roślin i nawozy.

Czy produkcja żywności GM wpływa na różnorodność biologiczną?

Wielu ekspertów obawia się, że uprawa żywności transgenicznej dramatycznie przyspieszy spadek różnorodności biologicznej. Dla przykładu: jedno z badań angielskich przewiduje, że masowe stosowanie transgenicznych odmian odpornych na herbicydy doprowadzi do wymarcia i tak już zagrożonego skowronka. Ptak ten żywi się nasionami chwastów. W monokulturach transgenicznych roślin odpornych na herbicydy, wiele chwastów zostanie zniszczonych. To może zagrozić nie tylko skowronkom, ale i wielu innym ptakom i owadom żywiącym się chwastami.

Pamiętaj, jako konsument masz wybór czy chcesz spożywać żywność genetycznie zmodyfikowaną czy nie. Wystarczy uważnie czytać informacje zawarte na etykiecie opakowania. Zgodnie z prawem żywność taka musi być bowiem oznakowana, np. „zawiera składnik wyprodukowany z genetycznie zmodyfikowanych organizmów”.

Dobrostan zwierząt

Na myśl o zwierzętach wiejskich, wyobrażamy sobie krowki przeżuwające trawę na rozległych pastwiskach, kury dziobiące w ziemi oraz świnki u koryta z paszą. Przez ostatnie 50 lat sposób hodowli i karmienia zwierząt wiejskich uległ ogromnej zmianie – ze szkodą zarówno dla zwierząt jak i ludzi. Wielu ludzi zadziwia wiadomość, że w większości hodowla zwierząt (w Polsce jeszcze

nie na tak ogromną skalę, jak np. w Stanach Zjednoczonych czy Europie Zachodniej) nie odbywa się w gospodarstwach wiejskich, lecz w zatłoczonych fabrykach mięsa, gdzie podstawowe potrzeby zwierząt, przede wszystkim w zakresie: dostępu do wody i zdrowego pożywienia, potrzebnej przestrzeni życiowej, zapewnienia towarzystwa innych zwierząt, leczenia, higieny utrzymania, warunków świetlnych zniknęły z pola widzenia.

Kupuj odpowiedzialnie: JAJA

Czy wiesz, że większość jajek, które kupujemy w sklepach pochodzi z dużych ferm przemysłowych, gdzie życie kur w niczym nie przypomina naszego wyobrażenia o hodowli zwierząt. Nie ma tam kwok prowadzących kurczęta, walecznych kogutków, grzebania, przesiadywania na grzędzie.

Najmniej humanitarną, aczkolwiek najbardziej rozpowszechnioną metodą jest tzw. chów klatkowy. Ptaki spędzają życie w piętrowych klatkach wielkości porównywalnej do kartki A4, nigdy nie widząc dziennego światła. Normalną praktyką jest obcinanie dziobów i pazurów, aby zapobiec wynikającym z nienaturalnych warunków zachowaniom agresywnym.

Co możesz zrobić?

- sprawdź przed zakupem z jakiego typu chowu pochodzą jaja (na każdym jaju producent ma obowiązek umieścić w postaci cyfr informację o sposobie chowu – patrz niżej – Co kryje skorupka?)
- unikaj kupowania jaj z chowu klatkowego
- pytaj w swoim sklepie o jaja z chowu na wolnym wybiegu

Co kryje skorupka?

Jaja muszą być oznaczone na skorupie numerami wyróżniającymi. Numer taki składa się z 3 informacji:

SPOSÓB CHOWU (informacja najważniejsza z punktu widzenia życia kury)

0 – chów ekologiczny (kura na świeżym powietrzu z wolnym wybiegiem, karmiona karmą ekologiczną)

1 – chów z wolnym wybiegiem (zwykle zamknięta na noc)

2 – chów ściółkowy (kura nie ma dostępu do świeżego powietrza, ale może się swobodnie poruszać)

3 – chów klatkowy (kura zwykle ma obcięty dziób i pazurki, całe życie spędza w klatce)

KRAJ POCHODZENIA (np. PL) w której zarejestrowany jest zakład

KOD IDENTYFIKUJĄCY ZAKŁAD PRODUKCYJNY (w Polsce jest to weterynaryjny numer identyfikacyjny)

Pamiętaj, jaja mogą być także nieoznakowane. Dotyczy to jaj pochodzących z małych stad przyzagrodowych (do 50 kur), hodowanych zazwyczaj na wolnym wybiegu, a więc w sposób przyjazny dla kur. Mogą one być sprzedawane na okolicznych bazarach, z pisemną informacją o pochodzeniu i dacie przydatności do spożycia.

źródło: www.ekonsument.pl, www.efte.org

Zadanie domowe

Wyślij do sklepu, w którym zwykle robisz zakupy, list z zapytaniem czy posiada on w swojej ofercie jaja pochodzące z humanitarnych sposobów chowu kur.

Szanowni Państwo,

Jako klient/klientka Waszego sklepu proszę o informacje czy w Państwa sklepie mogę nabyć jaja z ekologicznego chowu kur (nr 0), chowu z wolnym wybiegiem (nr 1) lub chowu ściółkowego (nr 2). W przypadku braku u Państwa w sklepie jaj pochodzących z któregoś z wymienionych typów chowu kur proszę o informacje czy planują Państwo sprzedaż tych produktów. Jako konsument/konsumentka chcę mieć możliwość zakupu w Państwa sklepie artykułów pochodzenia zwierzęcego, które wyprodukowane zostały z poszanowaniem dobrostanu zwierząt. Dlatego też proszę o informację czy jaja z wymienionych typów chowu można lub będzie można nabyć w Państwa sklepie.

Zobacz więcej:

www.ekozywnosc.pl

[serwis konsumenta żywności ekologicznej]

www.jedz-lepiej.org

[ogólnoeuropejska kampania dotycząca żywności]

www.100milediet.org

[kampania promująca żywność lokalną]

www.fwi.co.uk

[kampania brytyjskiej organizacji Farmers Weekly dotycząca food miles]

www.slowfood.com

[ruch promujący alternatywy dla fast foodów]

www.rolnictwoekologiczne.org.pl

[kampania na rzecz rolnictwa ekologicznego]

www.greenpeace.org/poland/kampanie/stop-gmo

[kampania Greenpeace „Stop GMO”]

www.icppc.pl

[Międzynarodowa Koalicja dla Ochrony Polskiej Wsi, kampania anti-GMO]

www.empatia.pl

[Stowarzyszenie Empatia]

www.klubgaja.pl

[Klub Gaja i jego akcje na rzecz ratowania zwierząt]

Zmiany klimatu, CO₂ i Ty

Klimat właśnie się zmienia

Klimat zmieniał się i będzie się zmieniać z przyczyn naturalnych. Jednakże ostatnie badania wykazują, że z powodu działalności człowieka zmiany te są znacznie większe. Czy zauważyłeś/zauważyłaś, że takie zjawiska klimatyczne jak susze, burze czy powodzie stają się u nas coraz częstsze, że zimy są cieplejsze niż kiedyś i coraz mniej jest śniegu a więcej deszczu? Czy nie dziwi Cię fakt, że lato jest coraz gorętsze, a wiosna z każdym rokiem przychodzi wcześniej? To wszystko to są właśnie oznaki przyspieszonych zmian klimatu – czyli tzw. globalnego ocieplenia.

Przyczyny zmian klimatu można podzielić na dwie grupy: zmiany wywołane czynnikami naturalnymi oraz zmiany spowodowane działalnością człowieka. Te drugie powoduje głównie dwutlenek węgla (CO₂), który ulatnia się do atmosfery w wyniku spalania paliw kopalnych takich jak węgiel, ropa naftowa czy gaz ziemny. Zwiększone stężenie CO₂ zatrzymuje ciepło na Ziemi stając się przyczyną globalnego ocieplenia. Zmiany klimatyczne są obecnie jednym z największych zagrożeń ekologicznych na naszej planecie, mają szkodliwy wpływ zarówno na ekosystemy, bioróżnorodność, jak i na gospodarkę oraz życie człowieka.

Co powoduje zmiany klimatu?

Nasza atmosfera pełni rolę przezroczystej, ochronnej warstwy wokół Ziemi. Wpuszcza światło słoneczne i zatrzymuje ciepło. Bez niej ciepło słoneczne natychmiast odbijałoby się od powierzchni Ziemi i wędrowało w kosmos. W takim przypadku przeciętna temperatura na naszej planecie wynosiłaby -18°C. Wytworzone ciepło jest więc częściowo zatrzymywane w atmosferze podobnie jak ma to miejsce w szklarni. Ten naturalny proces nazywa się efektem cieplarnianym (lub rzadziej „szklarniowym”) i dzięki niemu możliwe jest życie na Ziemi. Za efekt ten odpowiedzialne są gazy cieplarniane znajdujące się w atmosferze, które pozwalają na zatrzymanie części ciepła przy powierzchni Ziemi. Ten niezbędny do życia na Ziemi proces intensyfikowany jest jednak przez ludzką działalność. W ostatnim stuleciu spowodowała ona podniesienie zawartości gazów cieplarnianych w atmosferze, co w znacznym stopniu pogłębiło występujący w niej efekt cieplarniany. Największą rolę w tym procesie odgrywa dwutlenek węgla, który stanowi 80% wszystkich gazów cieplarnianych. Aż 37% emisji CO₂ tworzonych jest w procesie produkcji energii elektrycznej. Co roku światowy sektor energetyczny emituje do atmosfery 23 miliardy ton CO₂. Za kolejne 30% odpowiada transport, przede wszystkim lotniczy i samochodowy. Pozostała część emitowana jest przez przemysł, sek-

tory usług oraz z gospodarstw domowych, korzystających z indywidualnych kotłów i kominków. Inne gazy cieplarniane, takie jak metan i podtlenek azotu, emitowane są na skutek działalności rolniczej oraz w wyniku składowania odpadów. Koncentracja wszystkich tych gazów osiągnęła najwyższy poziom od 650 000 lat. W rezultacie średnia temperatura na Ziemi wzrosła o 0,6°C, a w Europie o 1°C.

Czy wiesz, że:

- Dziesięć najgorętszych lat, odkąd prowadzone są pomiary (mniej więcej od 1860 roku), miało miejsce po roku 1990.
- Eksperci klimatolodzy prognozują, że w tym stuleciu temperatury na Ziemi wzrosną w granicach 1,4-5,8°C, a temperatury w Europie w granicach 2-6,3°C. Taki wzrost temperatury może nie robić wrażenia. Ale trzeba pamiętać, że podczas ostatniej epoki lodowcowej, kiedy większą część Europy pokrywał lód polarny, średnia temperatura na Ziemi wynosiła jedynie 5°C mniej niż dzisiaj.

Skutki zmian klimatu

Topnieje powłoka lodowa na biegunach. Obszar morza pokryty lodem arktycznym na Biegunie Północnym zmniejszył się o 10%, a grubość lodu znajdującego się nad wodą zmniejszyła się o około 40%. Na drugiej półkuli pokrywa lodowa Antarktyki również podlega tym procesom.

Kurczą się lodowce. Prawdopodobnie 75% lodowców w Alpach Szwajcarskich zniknie do 2050 roku. W Austrii i Szwajcarii społeczności lokalne podejmują desperackie próby okrywania lodowców specjalną folią, zabezpieczając je przed topnieniem. Lodowiec pokrywający Kilimandżaro prawdopodobnie stopi się do 2020 roku.

Podnosi się poziom mórz. Poziom mórz na przestrzeni ostatniego stulecia podniósł się o 10-25 centymetrów i przewiduje się, że będzie on nadal wzrastał nawet o 88 centymetrów do 2100 roku. Spowoduje to zalanie nisko położonych wysp i obszarów przybrzeżnych, takich jak Malediwy, delta Nilu czy Bangladesz. W Europie zagrożonych jest około 70 milionów mieszkańców terenów przybrzeżnych. Woda morska przedostanie się na obszary położone nawet w głębi lądu, zanieczyszczając tereny uprawne i zasoby słodkiej wody.

Zmiany klimatu powodują ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak huragany, powodzie, susze i fale upałów. W ostatniej dekadzie wydarzyło się trzy razy więcej klęsk żywiołowych związanych z pogodą – w większości powodzi i huraganów – aniżeli w poprzednim dziesięcioleciu. Fala upałów, która przeszła w sierpniu 2003 roku przez Europę była najgroźniejszą od ponad 500 lat. Tylko we Francji spowodowała śmierć blisko 15 000 osób. W przyszłości w regionie śródziemnomorskim możemy spodziewać się ekstremalnie gorących

okresów (powyżej 35°C) trwających nawet 6 tygodni. Uderzy to w dwie podstawowe gałęzie gospodarki w tym regionie – turystykę i rolnictwo.

W większym stopniu zaczną brakować pitnej wody. Około jedna piąta światowej populacji (ok. 1,1 miliarda ludzi), nie ma dostępu do czystej wody pitnej. Jeżeli temperatury wzrosną o 2,5°C powyżej poziomu sprzed rewolucji przemysłowej, dodatkowo 2,4-3,1 miliarda ludzi na świecie będzie cierpieć z powodu niedostatku wody.

Wzrośnie poziom głodu na świecie. Wzrost temperatury o 2,5°C oznaczać będzie zagrożenie głodem dla kolejnych 50 milionów ludzi, poza tymi 850 milionami, które już dzisiaj cierpią z powodu chronicznego głodu.

Groźne choroby zakaźne będą się rozprzestrzeniać. Wyższe temperatury umożliwią owadom (np. komarom) przenoszenie takich chorób jak np. malaria w rejon, do których dotychczas nie docierały.

Zginą liczne gatunki roślin i zwierząt. Zmiany klimatu będą miały ogromny wpływ na całe ekosystemy, których granice znacznie się przesuną, w wyniku czego wiele gatunków nie będzie w stanie się do tego przystosować i zniknie z powierzchni Ziemi. Zmiany klimatu mogą doprowadzić do wyginięcia nawet jednej trzeciej gatunków na Ziemi do roku 2050! Szczególnie narażone są niedźwiedzie polarne, foki, morsy i pingwiny.

Katastrofalny rok 2005

kwiecień – w ciągu jednej doby w górach północnych Indii spadło 944 mm deszczu – rekord światowy.

sierpień – w południowe wybrzeże Stanów Zjednoczonych uderzył huragan „Katrina” powodując śmierć ponad 1000 osób i szacunkowe straty 125 miliardów USD.

październik – przez Hiszpanię przetoczył się pierwszy w dziejach Europy huragan „Vince”.

październik – najsilniejszy znany nam huragan „Wilma”, w którego centrum zanotowano rekordowo niskie ciśnienie 882 milibara, zdevastował Karaiby i Jukatán – straty 15 miliardów USD.

listopad – huragan „Delta” po raz pierwszy w historii uderzył w Wyspy Kanaryjskie, zabijając kilka osób.

źródło: www.wwf.pl

Sektor energetyczny w Polsce

W Polsce głównym źródłem energii jest węgiel. Około 70% całej produkcji energii, zarówno ciepłej jak i elektrycznej, jest oparte na tym surowcu. Dla porównania, w krajach zachodnioeuropejskich jedynie niecałe 20% energii produkowane jest z węgla. Niestety, tak duże uzależnienie sektora energetycznego w naszym kraju od węgla przyczynia się do ogromnych emisji CO₂. W zeszłorocznym raporcie „Dirty Thirty”, przygotowanym na zlecenie WWF, na liście trzydziestu unijnych elektrowni emitujących największe ilości dwutlenku węgla znalazło się aż 5 polskich zakładów. Znaczna redukcja emisji CO₂ w Polsce jest jednak możliwa. Wymaga ona większego zróżnicowania paliw i wzrostu udziału takich surowców, jak gaz ziemny, który emituje mniejsze ilości dwutlenku węgla, a przede wszystkim dużo większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, np. biomasy i wiatru.

Odnawialne źródła energii

Energia wiatrowa

Wiatr powstaje na skutek różnicy ciśnień atmosferycznych. Elektrownie wiatrowe potrafią efektywnie zamieniać energię kinetyczną wiatru w energię elektryczną. Na dwóch trzecich obszaru Polski występują korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej, co oznacza, że średnia roczna prędkość wiatru wynosi tam około 4 m/s.

Energia słoneczna

Energia słoneczna jest wykorzystywana do produkcji energii elektrycznej lub energii ciepłej. Energię ciepłą, służącą np. do ogrzania wody użytkowej, wytwarza się w kolektorach słonecznych. W Polsce, ze względu na panujące warunki klimatyczne (nierównomierny rozkład promieniowania słonecznego w ciągu roku), energia słoneczna wykorzystywana jest w niewielkim zakresie.

Biomasa

Biomasa nazywane są surowce energetyczne pochodzenia organicznego, takie jak drewno, odpady drewna i specjalne rośliny energetyczne. Najprostszym i powszechnie stosowanym sposobem uzyskania energii z biomasy jest jej spalanie. Spalanie biomasy jest wprawdzie źródłem emisji dwutlenku węgla, jednak emitowana ilość CO₂ powstająca przy spalaniu np. wierzby jest pochłaniana przez jej następne pokolenia. Biomasa jest największym potencjalnym źródłem energii odnawialnej w Polsce. Obecnie pracuje kilkaset zakładów biomasowych w skali kraju, jednak daleko nam do państw skandynawskich lub Austrii – liderów w wykorzystaniu energii ze spalania biomasy. Kraje te obecnie generują ponad 10% energii z takich źródeł.

Energia geotermalna

Energia geotermalna pochodzi z praktycznie niewyczerpalnego źródła ciepła, jakim jest gorące wnętrze Ziemi. Ciepło to jest rezultatem zachodzących tam reakcji jądrowych i termochemicznych, a zjawisko wzrostu temperatury wraz z głębokością może zostać wykorzystane do celów ciepłowniczych pod postacią wydobywanych na powierzchnię wód geotermalnych. Aby można było mówić o niewyczerpalnym źródle energii, woda po oddaniu ciepła musi zostać z powrotem wtłoczona do wnętrza Ziemi. Polskie złoża geotermalne pokrywają aż 60% powierzchni kraju, ale ich wykorzystanie jest ciągle bardzo kosztowne.

Energia wody

Energia wody to zarówno energia fal morskich i pływów, energia zmagazynowana w stojących zbiornikach wodnych, oraz energia wód płynących. Główne znaczenie dla energetyki mają wody śródlądowe. Wykorzystanie w elektrowniach energii wodnej polega na spiętrzeniu wody, a następnie przetworzeniu energii spadających wód w energię mechaniczną lub elektryczną. Należy jednak pamiętać, że wielkie elektrownie wodne mogą wywierać niekorzystny wpływ na środowisko, dlatego lepiej budować małe elektrownie. W Polsce zasoby energii wody nie są zbyt obfite.

źródło: www.wwf.pl

Co Ty możesz zrobić, aby zahamować zmiany klimatu?

Ogrzewanie

1. Nie przegrzewaj mieszkania. Obniżenie temperatury pomieszczeń tylko o 1°C może zmniejszyć do 7% rachunek za energię!
2. Przykręcaj termostat tak, by w nocy lub pod Twoją nieobecność temperatura w mieszkaniu nie przekraczała 17°C, a w dzień 20°C.
3. Kiedy wietrzysz pokój, zostaw okno szeroko otwarte na kilka minut, a potem je zamknij – nie pozwól ciepłu uciekać przez dłuższy czas.

Światło

1. Nie zapominaj wyłączyć światła, kiedy go nie potrzebujesz. Wyłączenie pięciu tradycyjnych żarówek oznacza oszczędności rzędu 200 PLN rocznie i zmniejszenie emisji CO₂ o 400 kg.
2. Wyłączenie światła opłaca się jedynie, gdy ponowne jego zapalenie nie nastąpi w ciągu 8 minut. W przeciwnym razie zużywasz o wiele więcej energii przy samym włączaniu światła niż ta sama żarówka zużywa podczas świecenia przez 8 minut.
3. Korzystaj z coraz popularniejszych świetlówek kompaktowych. Zużywają one o 80% mniej energii niż tradycyjne, pracując przy tym od 5 do 10 razy dłużej. Wystarczają średnio na 6-8 lat.

4. Jeśli używasz świetlówek kompaktowych, wyłączaj światło tylko wtedy, gdy wychodzisz z pomieszczenia na dłużej niż 6 minut, bo częste włączanie skraca ich trwałość. W pomieszczeniach, gdzie z oświetlenia korzystasz przez krótki czas, pozostaw żarówki tradycyjne.
5. Maluj ściany na jasny kolor. Pomieszczenia wydają się wtedy jaśniejsze i wymagają mniejszej ilości żarówek do oświetlenia.
6. Regularnie czyść oprawy lamp. Ich zanieczyszczenia mogą zmniejszyć skuteczność świetlną od 20% do 50%.

Gotowanie

1. Używaj przykrywek do garnków. Gotując w garnku z przykrywką zużywasz trzy razy mniej energii, niż gotując bez przykrycia.
2. Gotuj posiłki w małej ilości wody.
3. Aby uniknąć znaczących strat ciepła, drzwiczki piekarnika otwieraj jak najrzadziej. Wcześniejsze nagrzanie piekarnika nie zawsze jest niezbędne.
4. Oszczędzaj prąd wykorzystując energię ciepłą już zgromadzoną wskutek nagrzewania. Na 5 do 10 minut przed planowanym zakończeniem gotowania wyłącz piekarnik lub płytę – temperatura przez ten czas będzie utrzymywać się na zbliżonym poziomie.
5. Używaj garnków o gładkim, dobrze przewodzącym spodzie. Brud na dnie garnka zwiększa nawet o 50% zużycie energii potrzebnej do podgrzania potraw.
6. W czasie gotowania staraj się dopasować wielkość naczynia do wielkości płyty grzejnej (średnica garnka powinna być o około 2 cm większa od średnicy płyty grzejnej). Takie postępowanie zapobiega stratom ciepła.
7. Przy zakupie kuchenki sprawdź z czego zrobiona jest płyta grzejna. Płyta żeliwna wykazuje się bardzo niską sprawnością rzędu 55%, płyta ceramiczna – sprawnością rzędu 60%, a indukcyjna – 90%. Sprawność bezpośrednio wpływa na zużycie energii.

Pranie

1. Uruchamiaj pralkę, tylko wtedy, kiedy jest w niej zgromadzony pełny ładunek prania. W przeciwnym wypadku marnotrawisz energię elektryczną i wodę. Instrukcje obsługi pralek informują o maksymalnym załadunku, podając ciężar rzeczy przeznaczonych do prania w stanie suchym.
2. Korzystaj z funkcji prania wstępnego oraz z prania w wysokiej temperaturze tylko w przypadku rzeczy mocno zabrudzonych. Cykl prania będzie krótszy i zużycie energii będzie niższe.
3. Korzystaj z programów ekonomicznych.
4. Jeśli planujesz zakup nowej pralki, porównaj wskaźniki zużycia energii podane na etykietach energetycznych. Wybieraj urządzenia charakteryzujące się najwyższą klasą energetyczną (od A do A+ +).

Lodówka i zamrażarka

1. Myj i rozmrażaj lodówkę regularnie. Możesz w ten sposób zaoszczędzić do 30% energii.
2. Nie ustawiaj lodówki na najwyższe chłodzenie. Jeśli temperatura w lodówce jest niższa niż 5°C, będzie ona tylko zużywała więcej energii, a Twoje jedzenie nie zachowa dłużej świeżości. Temperatury chłodzenia od 6°C do 8°C, a zamrażania -18°C są w pełni wystarczające.
3. Nie wkładaj gorącego lub ciepłego jedzenia do lodówki. Niech wcześniej ostygnie. Żywność, która ma być z powrotem umieszczana w chłodziarce, powinna jak najszybciej do niej wrócić zanim się ogrzeje.
4. Produkty z zamrażarki rozmrażaj w lodówce. Pochłaniają one ciepło jej wnętrza i w efekcie lodówka zużywa mniej energii.
5. Otwieraj lodówkę lub zamrażarkę tylko na tak długo, jak to jest potrzebne.
6. Sprawdź szczelność drzwiczek. Najprościej można to zrobić poprzez włożenie pomiędzy nie kartki papieru. Jeśli daje się ona łatwo wyciągnąć, oznacza to, że uszczelki trzeba wymienić.
7. Nie umieszczaj urządzeń chłodzących w pobliżu źródeł ciepła lub w miejscu bezpośredniego nasłonecznienia. Aby zapewnić prawidłowy obieg powietrza, pomiędzy tyłem urządzenia a ścianą powinna być kilkucentymetrowa przerwa.
8. Kupując lodówkę bądź zamrażarkę, zwróć uwagę na to, aby urządzenie charakteryzowało się najwyższą klasą energetyczną (od A do A++). Klasy energetyczne dla lodówek i zamrażarek określają zużycie energii w stosunku do tzw. użycia standardowego. Klasa A zużywa około 55% standardowego zużycia energii elektrycznej, klasa E od 100% do 110%, zaś klas G – ponad 125%.

Zmywarka

1. Wkładając naczynia do zmywarki, wykorzystuj całą jej pojemność. W ten sposób będziesz zmywać rzadziej i mniej energii zużyjesz.
2. Program z ekspresowym zmywaniem pozwala na ograniczenie czasu zmywania, oszczędność wody, a także na zmniejszenie poboru energii. Możesz go stosować do niewielkiej ilości naczyń zaraz po posiłku.
3. Jeśli planujesz zakup zmywarki, wybieraj urządzenia charakteryzujące się najwyższą klasą energetyczną (od A do A++). Pamiętaj, że dzięki zmywarce nie tylko oszczędzasz czas, ale również wodę i energię potrzebną do jej podgrzania.

Komputer i drukarka

1. Nie zostawiaj włączonego komputera jeśli z niego nie korzystasz przez dłużej niż 16 minut. 16 minut równoważy ilość energii potrzebną do ponownego włączenia go.
2. Większość komputerów ma funkcję zarządzania energią. Upewnij się, że aktywowałeś taką funkcję.

3. Połowę zużywanej przez cały komputer energii zabiera monitor. Wyłączaj go, jeśli z niego nie korzystasz.
4. Ustaw komputer tak, aby monitor po dziesięciu minutach nie używania przełączał się automatycznie na tryb stand-by (tryb czuwania), a po trzydziestu wyłączał się całkowicie. Zastosowanie wygaszacza ekranu nie zmniejsza zużycia energii monitora!
5. Nie kupuj bardzo dużych monitorów. Im większy ekran monitora, tym większe zużycie energii.
6. Wybierając ekran monitora, zdecyduj się na płaski. Przy jego produkcji i użytkowaniu wskaźniki zużycia energii są niższe. Płaskie monitory zawierają również mniej szkodliwych dla warstwy ozonowej chemikaliów, a generowane przez nie odpady są mniej toksyczne i mniej radioaktywne. Poza tym czas użytkowania płaskich monitorów jest średnio o 3 lata dłuższy niż monitorów tradycyjnych.
7. Wyłączaj drukarkę, jeśli jej nie używasz. Drukarka włączona non-stop do 93% energii zużywa na tryb czuwania, a tylko 7% na samo drukowanie!
8. Drukarki atramentowe, chociaż są wolniejsze, zużywają od 80% do 90% mniej energii niż drukarki laserowe.
9. Zanim wydrukujesz dokument czy e-mail, zastanów się czy nie wystarczy Ci jego elektroniczna wersja. W ten sposób nie tylko zaoszczędzisz energię, ale także drzewa i wodę potrzebne do produkcji papieru.

Czajnik elektryczny

1. Kiedy robisz sobie coś ciepłego do picia gotuj tylko tyle wody, ile potrzebujesz. W ten sposób ograniczysz emisję dwutlenku węgla nawet o około 25 kg rocznie. Gdyby wszyscy Europejczycy gotowali tyle wody, ile potrzebują, czyli średnio o 1 litr wody dziennie mniej, zaoszczędzona energia mogłaby zasilić jedną trzecią oświetlenia ulicznego w Europie.
2. Kupując nowy czajnik, wybierz model z płaską grzałką, a nie z grzałką spiralną. Pozwoli to na gotowanie mniejszej ilości wody.

Transport

1. Jazda samochodem to duże ilości CO₂ uwalniane do atmosfery. Nie używaj samochodu na krótkich dystansach do kilku kilometrów. Idź piechotą lub wybierz rower.
2. Jeśli jedziesz dalej, wybieraj komunikację zbiorową – autobus, tramwaj, pociąg.
3. Nie podróżuj samolotem. Samoloty ze wszystkich typów transportu emitują największe ilości CO₂. Na przykład przelot na trasie Warszawa – Londyn – Warszawa „pompuje” do atmosfery aż 330 kilogramów CO₂.
4. Jeśli planujesz kupić auto – kup mały model o niskim zużyciu paliwa. Unijne prawo nakazuje producentom samochodów umieszczać informacje dotyczące emisji CO₂ i zużycia paliwa.

Wyłącz stand-by!

Czy wiesz, że ładowarka telefonu komórkowego znajdująca się w gniazdku elektrycznym nadal pobiera energię, nawet jeśli nie jest do niej podłączony telefon? Ładowarka włączona na stałe do prądu marnuje 95% pobieranej energii, a telewizor w pozycji stand-by około 45% energii. Czerwona dioda przycisku stand-by, sygnalizująca stan czuwania urządzenia, świadczy o tym, że cały czas z sieci pobierany jest prąd, a tym samym któraś z elektrowni emituje dwutlenek węgla. To właśnie przycisk stand-by jest najbardziej podstępnyim pożeraczem prądu, którego wpływ na klimat możemy łatwo zredukować. Ponadto, wyłączając stand-by zapłacimy znacznie niższe rachunki za energię! Zazwyczaj w naszych mieszkaniach

występuje po kilka urządzeń, które posiadają funkcję stand-by. Gdyby tylko połowa urządzeń w naszym domu była wyłączana z sieci, a nie pozostawiana w stanie uśpienia, w skali kraju można byłoby zaoszczędzić 293,2 milionów PLN i wyemitować o 1 milion ton CO₂ mniej.

W 1999 roku Komisja Europejska oszacowała, że roczna konsumpcja energii w Europie przez urządzenia w stanie czuwania wynosi około 36 miliardów kWh, co odpowiada rocznej produkcji 12 elektrowni napędzanych węglem. Gdyby wszyscy Europejczycy zaprzestali używania trybu czuwania w przypadku samych tylko telewizorów (zakładając, że telewizję oglądamy około 3 godzin dziennie), zaoszczędzilibyśmy ilość prądu wystarczającą do zasilania energią kraju wielkości Belgii!

źródło: www.wwf.pl

Zadanie domowe

1. Przez miesiąc dokumentuj swoje działania ograniczające zmiany klimatu, stawiając X („krzyżyk”) w odpowiedniej kolumnie w tabeli poniżej. Za każdy „krzyżyk” zdobywasz 1 punkt. Wypełnione ćwiczenie wyślij na adres Polskiej Zielonej Sieci (ul. Sławkowska 26 a, 31-014 Kraków). Wśród zdobywców największej ilości punktów rozlosujemy ciekawe nagrody książkowe.

	Tydzień 1	Tydzień 2	Tydzień 3	Tydzień 4
Zmniejszyłem/zmniejszyłam ogrzewanie w mieszkaniu o 1°C.				
Nie zapominam wyłączyć światła w pomieszczeniach z których nie korzystam.				
Wymieniłem/wymieniłam tradycyjne żarówki na świetlówki kompaktowe.				
Gotując posiłki używam przykrywek do garnków.				
Nie wkładam gorącego lub ciepłego jedzenia do lodówki.				
Drzwiczki zamrażarki i lodówki otwieram tylko na tak długo jak potrzebuję.				
Uruchamiam pralkę, tylko wtedy, kiedy jest w niej zgromadzony pełny ładunek prania.				
Nie zostawiam włączonego komputera jeśli z niego nie korzystam przez dłużej niż 16 minut.				
Wyłączam drukarkę, jeśli jej nie używam.				
Nie zostawiam żadnego sprzętu (telewizora, komputera, sprzętu grającego) w pozycji stand-by.				
Odłączam ładowarkę, kiedy tylko telefon jest naładowany.				
Kiedy robię sobie coś ciepłego do picia gotuję tylko tyle wody, ile potrzebuję.				
Nie używam samochodu na krótkich dystansach – chodzę piechotą lub jeżdżę rowerem.				
Wybieram komunikację zbiorową – autobus, tramwaj, pociąg.				

Twoje imię i nazwisko:

Szkoła do której chodzisz:

Twój adres:

.....

Punktacja:

42-56 punktów	28-42 punktów	14-28 punktów	0-14 punktów
<i>Jesteś prawdziwym odpowiedzialnym konsumentem! Gdyby każdy postępował tak jak Ty, nie mielibyśmy problemu globalnego ocieplenia. Gratulacje. Oby tak dalej!</i>	<i>Całkiem niezłe. Jesteś na dobrej drodze. Nasza Ziemia nie musi się bardzo skarżyć na Ciebie.</i>	<i>Mogłoby być lepiej. Potraktuj ten wynik jako wyzwanie i staraj się bardziej walczyć ze zmianami klimatu.</i>	<i>Totalna klapa. Jeżeli nie zmienisz swojego stylu życia i konsumpcji, Twoim dzieciom i wnukom nie będzie dane żyć na planecie takiej jak Ty.</i>

2. Wejdź na stronę **www.ecofoot.org** i oblicz swój własny „odcisk stopy” (ślad ekologiczny) jaki pozostawiasz na Ziemi. Zastanów się, co możesz zmienić w swoich przyzwyczajeniach, aby obniżyć ten wskaźnik. Pamiętaj, ślad ekologiczny mierzy stopień w jakim konsumujesz zasoby naszej planety. Przedstawiany on jest w ilości globalnych hektarów w przeliczeniu na jednego mieszkańca Ziemi. Średnio, aby zaspokoić obecne potrzeby jednego człowieka, potrzeba aż 2,23 hektara. Tymczasem, jeżeli podzielimy powierzchnię Ziemi przez liczbę wszystkich ludzi żyjących na świecie, okazuje się, że na jedną osobę przypada zaledwie 1,78 hektara! Oznacza to, że już teraz potrzebujemy planety o jedną czwartą większej niż Ziemia. Średni ślad dla mieszkańca Polski wynosi 3,7 hektara. Tak więc, gdyby wszyscy ludzie na świecie żyli tak jak Polacy, potrzebowalibyśmy aż dwóch planet.

Zobacz więcej:

www.wwf.pl/kampanie/kampania_energia.php

[kampania WWF „Zróbmy dobry klimat”]

www.topten.info.pl

[przewodnik po energooszczędnych urządzeniach gospodarstwa domowego]

www.ec.europa.eu/environment/climat/campaign/index_pl.htm

[kampania Komisji Europejskiej „Ty też masz wpływ na zmiany klimatu”]

www.greenpeace.org/poland/kampanie/zmiana-klimatu

[kampania Greenpeace na temat zmian klimatu]

www.ecofoot.org

[tu obliczysz swój własny ślad ekologiczny]

www.aeris.eko.org.pl

[posadź drzewko z Fundacją Aeris Futuro, dedykując je bliskiej osobie]

www.bis.agh.edu.pl/energia

[kampania studentów AGH Oszczędź Sobie! Zatrzymaj Dobrą Energię!]

www.mycarbonfootprint.eu/pl

[kalkulator emisji dwutlenku węgla]

www.biomasa.org

[serwis na temat zmian klimatu i odnawialnych źródeł energii]

www.co2.org

[strona organizacji Climat Care na której policzysz, jakie ilości dwutlenku węgla emitujesz do atmosfery poprzez transport]

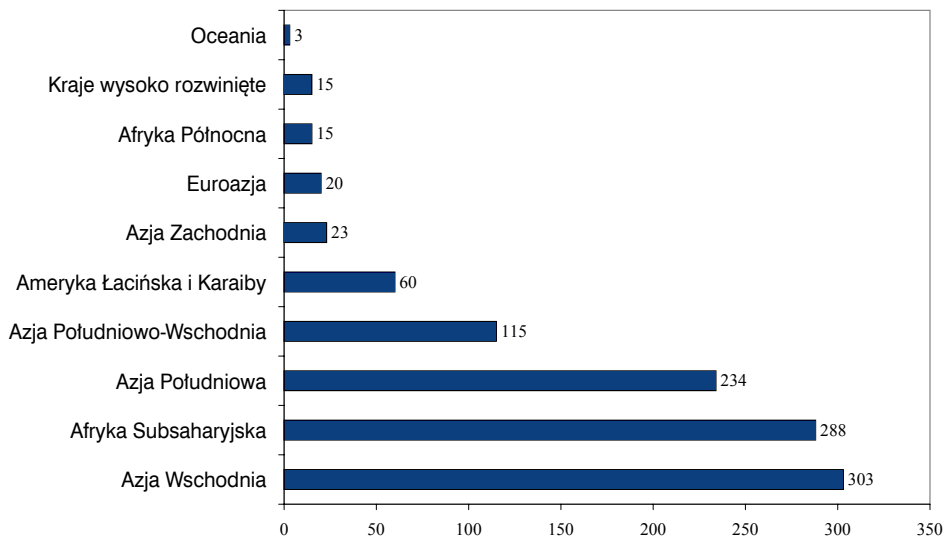
Woda – nasze wspólne dobro

Dostępność wody pitnej na świecie

Dla większości z nas swobodny dostęp do wody pitnej jest czymś oczywistym. Każdego dnia zużywamy olbrzymie jej ilości – gotując, myjąc się, piorąc, zmywając. Świadomość, że życiodajny płyn pokrywa 71% powierzchni globu powoduje, iż traktujemy go jako dobro nieograniczone i ogólnodostępne. Tymczasem jedynie 2,5% światowych zasobów wody to woda słodka, a mniej niż 1% to woda zdatna do picia.

W wielu miejscach na świecie woda jest jednym z najrzadszych zasobów naturalnych. Szacuje się, że ok. 1,1 miliarda ludzi, stanowiących 18% ludności świata, jest pozbawione dostępu do czystej wody pitnej, a 2,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do urządzeń sanitarnych. Najgorzej przedstawia się sytuacja w krajach rozwijających się. Ponad 2,2 miliona ludzi, głównie dzieci, umiera corocznie z powodu chorób związanych z niedostatkami czystej wody. Oznacza to, że w wyniku pragnienia co 15 sekund umiera jedno dziecko na świecie! Jedynie 2% z nich żyje w Europie, 65% pochodzi z Azji, a 27% z Afryki. Są to głównie mieszkańcy wsi i slumsów wielkich miast. Jeżeli sytuacja się nie zmieni, to w 2020 roku z tego powodu umrze 76 miliona ludzi, a więc więcej niż na AIDS.

Liczba ludzi nie posiadających dostępu do wody pitnej w milionach

źródło: www.wodapitna.pl; dane z 2002 roku

W 2050 roku nawet 7 miliardów ludzi w 60 krajach może cierpieć z powodu niedostatku wody pitnej. Przyczyną tego zjawiska jest między innymi globalne ocieplenie. Autorzy raportu WWF przewidują, że wzrost średnich temperatur

o jedynie 4°C może doprowadzić do zniknięcia wszystkich lodowców (stanowiących 70% zasobów wody pitnej). Część terenów zostanie zalanych, w innych miejscach zabraknie wody.

Czy wiesz, że:

- Około 70% powierzchni globu pokrywa woda, z czego zaledwie 2,5% to wody słodkie, a 97,5% to wody słone. Mniej niż 1% zasobów świeżej wody jest dostępny dla człowieka.
- Zasoby słodkiej wody występują nierównomiernie. Tereny pustynne i strefy suche stanowią 40% powierzchni Ziemi, a przypada na nie tylko 2% wody.
- Liczba obszarów dotkniętych niedoborem wody stale wzrasta, w szczególności w północnej Afryce i zachodniej Azji. Szacuje się, że w ciągu dwóch następnych dziesięcioleci potrzeba będzie 17% więcej wody do uprawy produktów rolnych, by zapewnić żywność ludziom w krajach rozwijających się, a średnie zużycie wody wzrośnie o około 40%.
- Pod koniec 2000 roku 94% mieszkańców miast miało dostęp do czystej wody. Natomiast liczba mieszkańców wsi z dostępem do wody pitnej wynosiła 71%. Około 85% mieszkańców miast i zaledwie 36% mieszkańców wsi miało dostęp do urządzeń sanitarnych.
- Szacuje się, że dziecko urodzone w kraju rozwiniętym konsumuje 30-50 razy więcej wody niż dziecko, które przyszło na świat w kraju rozwijającym się.
- W krajach rozwijających się około 70% odpadów przemysłowych i 90-95% ścieków odprowadza się bez przetworzenia do wód, przez co zanieczyszcza się wodę zdatną do spożycia.

Sytuacja w Polsce

Na tle światowego dramatu sytuacja w Polsce nie jest lepsza. Międzynarodowa konferencja na temat wody, która odbyła się w 2000 roku w Hadze, stwierdziła, że szczególnie złe perspektywy, jeśli chodzi o ilość wody w latach 2015 - 2020 ma Afryka Środkowa i... Polska. Nasze zasoby wodne wynoszą zaledwie 1660 m³ na gospodarstwo domowe rocznie – trzykrotnie mniej niż w innych krajach Europy Zachodniej. Pod tym względem Polskę można porównać do Egiptu.

Już dziś w niektórych regionach w Polsce odczuwa się deficyt wody. Dotyczy to zwłaszcza Górnego Śląska, Krakowa, Łodzi i Kielc.

Degradacja zasobów wodnych

Każdego dnia do światowych zasobów wody trafiają 2 miliony ton zanieczyszczeń. Niemal połowa największych rzek na świecie jest poważnie zanieczyszczona lub zagrożona wyschnięciem. Jeszcze do końca lat 70-tych największe rzeki

Europy Zachodniej były silnie zanieczyszczone metalami ciężkimi. Problem ten nadal dotyczy Europy Wschodniej i krajów rozwijających się. 40% rzek w Chinach i aż 75% cieków wodnych w Polsce nie spełnia norm czystości Światowej Organizacji Zdrowia! I pomimo silnego zanieczyszczenia, woda z Wisły jest wciąż wykorzystywana przez nas w celach spożywczych.

Wody są degradowane przez ścieki komunalne, przemysłowe, pochodzące z rolnictwa, jak również opady atmosferyczne z zanieczyszczeniami, niezabezpieczone składowiska odpadów, a także wycieki ropy i podwodne próby nuklearne. Ścieki komunalne kierowane są do rzek i jezior. Powstają one w aglomeracjach miejskich, wsiach, osiedlach i stanowią 65% wszystkich ścieków. Bardzo szkodliwymi substancjami z gospodarstw domowych są detergenty, czyli środki piorące i czyszczące. Na wsiach powszechnym zjawiskiem są szamba. Jeśli są źle zabezpieczone, to przecieki z nich trafiają do wód gruntowych i powierzchniowych. Ścieki przemysłowe to kolejna przyczyna zanieczyszczeń trafiających do naszych wód. Wytwarza je głównie górnictwo, energetyka, hutnictwo, przemysł drzewny, chemiczny oraz lekki. Jednak największym winowajcą jest rolnictwo. Jest ono nie tylko największym „biorcą” wody (aż 70% światowego zużycia wody przypada na rolnictwo, z czego znaczna część ze względu na mało wydajne systemy nawadniające jest marnotrawiona), ale przede wszystkim jej największym trucicielem. Największe problemy wynikają ze stosowania nawozów i pestycydów. Gdy przedostają się one do wody, płyną wraz z nią do rzek i mórz. Powodują przyspieszone tempo wzrostu glonów i wyższych form życia roślinnego, które pozbawiają inne rośliny i zwierzęta tlenu, światła i przestrzeni. Zjawisko to, zwane eutrofizacją, szkodzi różnorodności biologicznej i powoduje zanieczyszczenie wód powierzchniowych. Widocznym znakiem eutrofizacji jest obecność nadmiernej ilości rozkwitów glonowych.

Nie marnuj wody

Średnio 7% zużywanej przez nas wody pitnej wykorzystywane jest faktycznie do picia i gotowania. 22% wykorzystuje się do zmywania naczyń i prania, 20% w systemach kanalizacji, 39% do kąpieli w wannie i pod prysznicem, a 6% do mycia samochodu i podlewania ogrodu.

Co Ty możesz zrobić aby używać wodę w sposób bardziej odpowiedzialny?

- **Napraw ciekące krany!** Kapiący przez cały dzień kran marnuje około 25 litrów wody.
- **Zakręcaj kran w czasie mycia zębów.** W ten sposób możesz zaoszczędzić od 12 do 15 litrów wody. Gdyby wszyscy Europejczycy zakręcaliby kran w czasie gdy myją zęby, to woda w ten sposób zaoszczędzona na przestrzeni roku napęłniłaby 6000 basenów olimpijskich!

- **Bierz prysznic zamiast kąpać się w wannie.** W ten sposób zużyjesz 4 razy mniej wody.
- **Postaw na wodooszczędne urządzenia.** Warto pomyśleć o zmywarce do naczyń oraz toalecie, która pozwala na dozowanie zmiennej ilości wody do spłukiwania. Pamiętaj, w ten sposób zaoszczędzisz wodę, a w dalszej perspektywie także pieniądze.
- **Staraj się uruchamiać pralkę i zmywarkę do naczyń tylko wtedy, gdy są zapełnione.** Gdy do wyprania lub umycia masz mniej rzeczy, korzystaj z opcji połowicznego obciążenia tych urządzeń. Umożliwi to zaoszczędzenie nie tylko wody, ale również energii elektrycznej.
- **Nie pierz rzeczy dotąd, aż będą faktycznie zabrudzone.**
- **Używaj do mycia naczyń środków ekologicznych.** Nie używaj detergentów! Aby dobrze umyć naczynia, najczęściej wystarczy czysta, ciepła woda. Do naczyń tłustych, zamiast zgubnych dla środowiska produktów przemysłu chemicznego, stosuj środki i płyny rozkładalne biologicznie. Znajdziesz je w ekologicznych sklepach.
- **Używaj sitka do zlewozmywaka podczas mycia naczyń.** Resztki jedzenia na naczyniach przyczyniają się do zanieczyszczenia wody.
- **Nie wypuszczaj do kanalizacji substancji chemicznych** – żadnych farb, lakierów, środków owadobójczych czy lekarstw. Unikaj wylewania do zlewu oleju – zarówno oleju do smażenia, jak i (ważne!) oleju silnikowego! Produkty te mogą mieć niekorzystny wpływ na proces oczyszczania ścieków, przez niszczenie fauny lub blokowanie rur. Sprawdź, czy w sąsiedztwie są punkty zbiórki lekarstw i olejów, gdzie można wynieść stare lekarstwa czy zużyty olej.
- **Zbieraj deszczówkę.** Woda deszczowa jest doskonałą alternatywą dla wody pitnej. Deszczówkę można gromadzić w wiadrach lub innych zbiornikach wystawianych na zewnątrz i używać do podlewania ogrodu lub mycia samochodu.

Zadanie domowe

Sprawdź, ile wody i pieniędzy się marnuje, jeśli nie zakręcimy kranów podczas codziennego mycia zębów. W tym celu wykonaj krótki eksperyment. Włóż do umywalki (lub wanny) duży garnek lub wiaderko. Myj zęby tak długo jak to robisz codziennie, a w tym czasie woda z kranu będzie się wlewała do przygotowanego pojemnika. Zmierz ilość uzyskanej wody, pomnóż przez ilość członków rodziny a następnie przez dwa (zazwyczaj, ludzie myją zęby rano i wieczorem). Dzienna ilość zmarnowanej wody to: litrów, natomiast w miesiącu to litrów. Sprawdź ile płać Twoi rodzice za 1 m³ zimnej wody (1 m³ to 1000 litrów) i pomnóż przez ilość wody zmarnowanej w ciągu miesiąca: PLN.

Zobacz więcej:

www.wodapitna.pl

[serwis Polskiej Akcji Humanitarnej na temat dostępności wody pitnej na świecie]

www.sprawiedliwyhandel.pl/artykuly/2003/woda_dostep.html

[artykuł o dostępności wody i jej skażeniu w Trzecim Świecie]

www.woda.ovh.org

[wszystko o wodzie]

www.naszbałtyk.pl

[o ochronie wód Bałtyku]

www.worldwater.org

[dane na temat wody na świecie]

Odpowiedzialny biznes

Spółeczna odpowiedzialność biznesu (CSR - Corporate Social Responsibility)

Spółeczna odpowiedzialność biznesu to koncepcja, dzięki której przedsiębiorstwa, generując zysk, dobrowolnie uwzględniają w swojej strategii działalności gospodarczej interesy społeczne i zachowanie równowagi środowiskowej. Odpowiedzialność taką realizuje się poprzez nawiązywanie uczciwych relacji z klientami, pracownikami, właścicielami i inwestorami, dostawcami, konkurencją i społecznością lokalną.

Odpowiedzialny biznes nie oznacza więc tylko spełniania wszystkich wymogów formalnych i prawnych. Nie polega również na rozdawaniu pieniędzy. Nie dotyczy więc najprostszyc form filantropii, bądź sponsorowania różnych wydarzeń kulturalnych. Bo chociaż to też może być istotne w realizacji pewnych celów strategicznych, to jednak nie wystarcza do osiągnięcia konkurencyjności i efektywności ekonomicznej. Odpowiedzialny biznes to podejście strategiczne i długofalowe, oparte na zasadach dialogu społecznego i poszukiwaniu rozwiązań korzystnych dla wszystkich.

Spółecznie odpowiedzialny biznes:

- to dobrowolne uwzględnianie społecznych, etycznych i ekologicznych aspektów w działalności gospodarczej
- to osiągnięcie trwałego zysku przy jednoczesnym mądrym kształtowaniu relacji z klientami, pracownikami, właścicielami i inwestorami, dostawcami, konkurencją i społecznością lokalną
- to dostarczanie usług i produktów w sposób nie degradujący środowiska przyrodniczego i społecznego
- to budowanie i wdrażanie strategii zaangażowania społecznego, przekraczającego zobowiązania prawne, dla dobra wszystkich obywateli, zgodnie ze społecznie przyjętymi normami etycznymi
- to wnoszenie wkładu do zrównoważonego rozwoju poprzez współpracę z pracownikami, społecznością lokalną i globalną, aby podnosić jakość życia wszystkich obywateli
- to poczucie odpowiedzialności za konsumenta, inwestora, społeczeństwo, środowisko przyrodnicze, za sukces gospodarki
- to dbanie o rozwój pracowników, wzrost zatrudnienia (w tym zatrudnienia grup marginalizowanych na rynku pracy), działania na rzecz oddłużenia krajów Trzeciego Świata, inwestycje proekologiczne

*Bolesław Rok, „Odpowiedzialny biznes w nieodpowiedzialnym świecie”,
Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2004, źródło: www.fob.org.pl*

Co daje CSR?

Korzyści z prowadzenia odpowiedzialnego biznesu odnoszone są zarówno przez firmy jak i społeczeństwo. Zależą one w dużym stopniu od poziomu zobowiązań podejmowanych przez firmy. Należy jednak pamiętać, że społeczna odpowiedzialność zaczyna się tam, gdzie kończy się zasięg oddziaływania prawa. Mówiąc o rzeczywistym CSR, mamy na myśli dobrowolne podejmowanie różnych form inwestowania w społeczność czy środowisko. Działalność firmy w zgodzie z zasadami odpowiedzialności społecznej może przynieść jej liczne i różnorodne korzyści. Korzyści odnosi także społeczeństwo.

1. Wzrost konkurencyjności na rynku

Praktyka pokazuje, że obok konkurencji opartej na rozwoju technologicznym oraz organizacyjnym, przedsiębiorstwa zaczęły konkurować postawą etyczno-społeczno-ekologiczną. Odpowiedzialny biznes, właśnie jako inwestycja, może przynieść firmie konkretną przewagę w postaci dodatkowych klientów zadowolonych z działań prospołecznych firmy. Odpowiedzialny konsument częściej sięgnie po produkt takiej firmy, wiedząc, że wzmacniając ją swym wyborem zakupu wzmacnia także jej skłonność do dalszych działań prospołecznych.

2. Pozytywne relacje wewnątrz firmy

Kolejną korzyścią związaną z działalnością odpowiedzialnej firmy jest efektywne podnoszenie morale pracowników firmy i osób z nią związanych. Biznes jest siecią bezpośrednich i pośrednich relacji międzyludzkich. Odpowiedzialna firma to przyjazne środowisko pracy, a to wpływa na zadowolenie i motywację do współpracy i pociąga za sobą zwiększenie produktywności. Przedsiębiorstwa kierujące się etyką nie mają problemów z pozyskaniem i utrzymaniem najlepszych pracowników oraz partnerów handlowych.

3. Korzyści społeczne i środowiskowe

Korzyści jakie odnosi społeczeństwo wynikają bezpośrednio z działań inicjowanych przez przedsiębiorstwa i dotyczą ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju kraju lub regionu, ulepszaniu warunków zatrudnienia, rozwiązywania konfliktów społecznych, kształtowania polityki państwa.

4. Efekt domina

Oczywistym jest, że oczekiwania społeczne rosną w miarę rozwoju i dojrzewania rynku. Im więcej firm podejmuje dobrowolne inicjatywy społeczne, tym mniejsza się społeczne przyzwolenie na nieetyczny biznes. Nacisk opinii publicznej, czasem wyrażany w postaci gwałtownych protestów, staje się coraz skuteczniejszy. Przedsiębiorstwa, które nie chcą traktować presji społecznej poważnie, zmniejszają swoje szanse na długotrwały rozwój.

Co Ty możesz zrobić dla CSR?

- **Wybieraj produkty firm, które są odpowiedzialne społecznie.** W ten sposób potwierdzisz wagę ich inicjatyw.
- **Napisz list do firmy etycznej, że popierasz jej działalność.** Kontakt z odpowiedzialnym konsumentem jest dla każdej takiej firmy wyjątkowo sympatycznym wyrazem wdzięczności.
- **Nie kupuj produktów firm nieetycznych i nie odpowiedzialnych społecznie.** Bojkot to skuteczne narzędzie wpływu na rynek, jakim może się posłużyć każdy z nas. Masowy bojkot oznacza dla firmy utratę reputacji i wiąże się ze stratami finansowymi. Bojkoty konsumenckie przynoszą efekty!
- **Jeżeli znasz nieetyczne firmy lub produkty wytworzone w sposób nieodpowiedzialny społecznie, powiadom o tym innych.** Możesz napisać e-mail do organizacji konsumenckiej lub odpowiedniej organizacji broniącej praw człowieka, praw zwierząt lub zajmującej się ochroną środowiska – one pomogą Ci wykorzystać tę wiedzę w walce ze złymi praktykami takich firm.
- **W ramach swojego sprzeciwu wobec nieetycznych producentów zorganizuj ze swoimi przyjaciółmi manifestację.**

Pułapki CSR

Niektóre firmy angażują się w inicjatywy społeczne w celu naprawienia swojego wizerunku czy naprawienia utraconej reputacji.

Największe koncerny paliwowe często stają się przedmiotem krytyki m.in. ze względu na przypisywaną im dewastację środowiska w krajach gdzie prowadzą wydobywanie. Royal Dutch Shell atakowany jest głównie ze względu na swoje zaangażowanie w Nigerii. Według Greenpeace działalność naftowego potentata powoduje ogromne zniszczenia środowiska w delcie Nigru oraz tragedię żyjącego tam plemienia Ogoni. Shell oskarżany jest także o wykorzystywanie swoich wpływów w tym kraju do łamania oporu rdzennej ludności. Równocześnie firma ta promuje zrównoważone wykorzystanie energii i ochronę środowiska, angażuje się w realizację Milenijnych Celów Rozwoju ONZ, inwestuje w bioróżnorodność. Jest to jeden z wielu przykładów, kiedy firma podejmuje się działań w celu dokonania „zabiegu kosmetycznego” na swoim wizerunku. Takie „dobre uczynki” od CSR odróżnia to, że nie są dobrowolne. Są jedynie koniecznymi posunięciami, których celem jest odbudowa lub podtrzymanie reputacji firmy.

Ćwiczenie

Wymyśl strategię CSR dla przedsiębiorstwa, które chce podjąć działania na rzecz:

- społeczności lokalnej
- ochrony środowiska
- rozwiązywania problemów społecznych

Notatki

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Podaj przykłady dwóch znanych Ci firm, które w swojej strategii uwzględniły społeczną odpowiedzialność biznesu. Zastanów się z jakiego zakresu są to działania?

1.
2.

Zobacz więcej:

www.fob.org.pl

[Forum Odpowiedzialnego Biznesu]

www.fks.dobrestrony.pl

[Fundacja Komunikacji Społecznej]

www.uokik.gov.pl/pl/informacja_i_edukacja/edukacja

[Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – więcej informacji o CSR]

www.transnationale.org

[tu dowiesz się o polityce firm z całego świata]

www.ethicalcorp.com

[wszystko o firmach odpowiedzialnych społecznie]

www.ethicalconsumer.org

[brytyjska organizacja promująca odpowiedzialną konsumpcję]

www.treehugger.com

[porady dla odpowiedzialnych konsumentów]

www.cleanclothes.org

[tu znajdziesz informacje o polityce firm odzieżowych]

Bibliografia

1. Bonikowska M. (red.), „Rozmowy o dobrym biznesie. Spotkania z polskimi przedsiębiorcami”, Grupa BOSS, Warszawa 2006
2. Chauveau L., „Mały atlas zagrożeń ekologicznych”, Larousse, Wrocław 2004
3. Filek J., „Społeczna odpowiedzialności biznesu. Tylko moda czy nowy model prowadzenia działalności gospodarczej?”, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Kraków 2006
4. Grodzińska-Jurczak M., Tarabuła-Fiertak M., „Co każdy uczeń ze śmieciami robić powinien. Zestaw scenariuszy zajęć dla nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów”, Wydawnictwo „Zielone Brygady”, Kraków 2006
5. Huma M., „Jak kupować by nie dać się upolować”, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Kraków 2006
6. „Inżynieria genetyczna czy rolnictwo ekologiczne? Fakty i mity”, IFOAM 2003
7. Juszcak E., „Książka o wodzie”, Wydawnictwo Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Koszalinie, Koszalin 2002
8. „Lokalna żywność, globalna pomyślność. Pakiet kampanijny”, Wydawnictwo „Zielone Brygady”, Kraków 2005
9. Mitraszewska A., „Konsumpcja w zielonym przebraniu”, „Gazeta Wyborcza”, 17 kwietnia 2007
10. Norberg-Hodge H., Merrifield T., Gorelick S., „Powrót gospodarki żywnościowej do korzeni. Lokalne alternatywy wobec globalnego przemysłu rolnego”, Wydawnictwo „Zielone Brygady”, Kraków 2005
11. „Poradnik jak oszczędzać energię w domu”, kampania „Zróbmy dobry klimat”, WWF Polska, Warszawa 2006
12. „PowerSwitch! Od węgla do czystej energii”, WWF Polska, Warszawa 2003
13. „Respo – magazyn odpowiedzialnego biznesu” nr 4 (18), październik 2003, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
14. Ritzer G. „Magiczny świat konsumpcji”, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2001
15. Rok B., „Odpowiedzialny biznes w nieodpowiedzialnym świecie”, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2004
16. Stankiewicz D., „Rolnictwo ekologiczne”, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, Warszawa 1999
17. „Stosuj czyste zasady!”, Komisja Europejska, Luksemburg 2006
18. „Zmiany klimatu – o co w tym wszystkim chodzi? Wprowadzenie dla młodzieży”, Komisja Europejska, Luksemburg 2006
19. „Zmieniaj: Oszczędzaj. Wyłączaj. Odzyskuj. Idź pieszo”, Komisja Europejska, Luksemburg 2006
20. Znaniecki P., „Zielone znaki czyli jak wybrać produkty przyjazne środowisku”, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Kraków 2003

www.ekonsument.pl
www.effe.org
www.oxfam.org.uk
www.wwf.pl/kampanie/kampania_energia.php
www.ethical-company-organisation.org
www.sprawiedliwyhandel.pl
www.wodapitna.pl
www.szkolnyaudyt.pl
www.gajanet.pl
www.fob.org.pl
www.odpowiedzialnybiznes.pl
www.zb.eco.pl
www.bialekawrony.org
www.ekozywnosc.pl
www.ziemia.org
www.ecofoot.org
www.bis.agh.edu.pl/energia
www.gappolska.org
www.cbr.edu.pl
www.unic.un.org.pl
www.ec.europa.eu/ecolabel
www.worldwater.org

